

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

“...การส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ที่ไหนก็ตาม
จะเป็นทางที่จะให้บ้านเมืองมีความเจริญ มีความเป็นปึกแผ่น...
ให้เป็นทางที่จะให้ประชาชนสามารถที่จะอยู่กินได้
โดยมีพอที่จะกิน มีพอที่จะอยู่
การที่ประชาชนมีพอที่จะกินที่จะอยู่
ก็ทำให้เกิดความสงบขึ้น เกิดความมั่นคงขึ้น...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้แทนบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด

และผู้แทนธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๕

“...พระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไม่พึงพอใจ กับการที่เพียงแต่เขียนเขียนราชฎร
 หรือเพียงแต่ทำสิ่งที่เคยทำกันเป็นประจำ
 เราต้องพยายามทำดีกว่านั้น เราต้องพยายามช่วยรัฐบาล
 ส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น...
 หากเราไม่สามารถมีส่วนช่วย
 ในการบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนแล้ว
 เราก็ต้องถือว่า การเป็นประมุขของประเทศประสพความล้มเหลว...”

พระราชดำรัส ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
 จากวารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๓๐

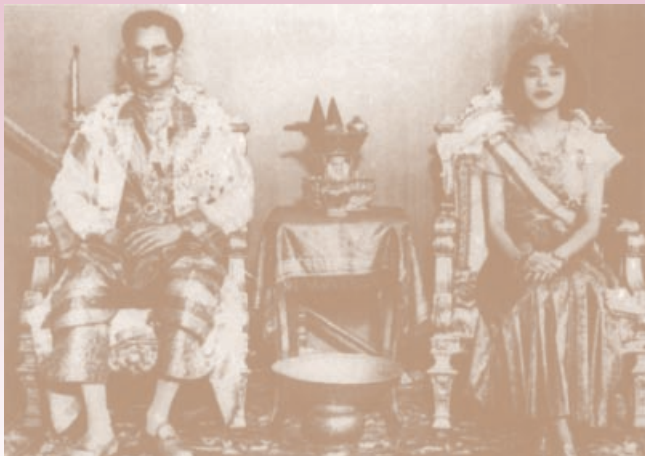
ความนำ

๖ เนื่องในโอกาสมหามงคลครบรอบ ๖๐ ปี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าสู่พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๓ และครบรอบ ๖๐ ปี แห่งพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๓ พสกนิกรทั่วหล้าต่างปลื้มปิติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้จัดทำสมุดบันทึก “พระมิ่งขวัญของชาวไทย ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามโครงการและกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

เนื่องในโอกาสมหามงคลบรมราชาภิเษกปีที่ ๖๐ และเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๓ พรรษา ของรัฐบาล เพื่อร่วมบันทึกและเผยแพร่พระเกียรติคุณสู่ทุกภาคส่วนของสังคมไทย ด้วยความซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์เมื่อปี ๒๔๙๔ ทรงห่วงใยทุกข์สุขของราษฎรทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลและทุรกันดาร จึงได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไป**ทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกหนแห่ง เพื่อที่จะทรงทราบถึงความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎร และพระราชทานความช่วยเหลือ** เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยทรงเริ่มตั้งแต่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต จนถึงการวางรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน พระองค์มีพระราชวิริยะอุตสาหะดำเนินการทุกวิถีทางซึ่งในระยะแรกๆ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อริเริ่มโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของปวงชนชาวไทยในทุกด้าน อันเป็นที่มาของโครงการพัฒนามากมายกว่า ๔,๐๐๐ โครงการในปัจจุบัน

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประกอบด้วยโครงการพัฒนาหลากหลายด้านอย่างครบวงจร ซึ่ง สสช. ขอน้อมนำมา

เผยแพร่ ได้แก่ (๑) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข (๒) ด้านการเกษตร (๓) ด้านการส่งเสริมอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิต (๔) ด้านการศึกษา (๕) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร (๗) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (๘) ด้านศาสนา (๙) ด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง (๑๐) ด้านการคมนาคม

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนาขึ้น เพื่อดำเนินงานพัฒนาต่างๆ ในกรณีที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของกฎระเบียบหรืองบประมาณ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์โดยไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดใดๆ ทั้งสิ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยกว่า ๓๐ ปี เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตและสามารถดำรงอยู่ได้อย่าง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

มั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริเรื่อง **“ธนาคารสมอง”** โดยนำผู้เกษียณอายุแล้ว ที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ

การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดเวลากว่า ๖๐ ปีที่ผ่านมา นั้น เป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยทรงนำ **“การพัฒนาคน”** เป็นตัวตั้ง มองปัญหาอย่างเป็น**องค์รวม** ทรง**ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบทำตามลำดับขั้น** พระองค์ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน และแหล่งน้ำ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการใช้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่**เรียบง่าย** เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิด**ประโยชน์สูงสุด**

การพระราชทานความช่วยเหลือ ทรงยึดหลักให้พสกนิกรมีชีวิตอยู่ดีขึ้น**พออยู่พอกิน**ก่อน แล้วจึงขยับขยายให้สามารถ**พึ่งตนเองได้**ในที่สุด รวมทั้งทรงยึดหลัก**ภูมิสังคม** การระมัดระวังข้างใน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

หลักการเข้าใจ เข้าถึง และ
พัฒนา ไม่ผูกติดกับตำรา ใช้
ธรรมชาติเข้าช่วยธรรมชาติ
ทรงชี้แนะแก่ผู้ทำงานสนอง
พระราชดำริถึงประโยชน์
ส่วนรวม รู้ รัก สามัคคี

มีความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจต่อกัน และมีความเพียร

สิ่งสำคัญที่สุดในการทรงงานคือ ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่าง
ทรงงานอย่างมีความสุข ด้วยหลักทศพิธราชธรรม ยึดหลักขาดทุนคือ
กำไร กล่าวคือ “การให้” และ “การเสียสละ” ของพระองค์ มีผลเป็นกำไร
คือ “ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร”

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่า ๖๐ ปี พสกนิกรชาวไทยต่าง
ประจักษ์และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมี
พระเมตตาและพระราชวิริยะอุตสาหะ ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ อันเป็นคุณูปการอย่างอเนกอนันต์ แก่บ้านเมือง และสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ปวงชนชาวไทย ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์และพระราชินี ด้วยทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน ประดุจพ่อและแม่ที่คอยห่วงใยลูก จึงทรงเป็น “พระมิ่งขวัญของชาวไทย” ศูนย์รวมดวงใจและพลังอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาประเทศบนวิถีแห่งความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง สมดังพระราชปณิธานที่พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ทั้งนี้ ในการจัดทำสมุดบันทึกเล่มนี้ สำนักงานฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ และภาพพระราชกรณียกิจอันทรงคุณค่ายิ่ง จึงขอขอบพระคุณสำนักพระราชเลขาธิการ และสำนักพระราชวัง ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี พร้อมทั้งมูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและภาพพระราชกรณียกิจสำนักงานฯ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธันวาคม ๒๕๕๓

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย

ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้ราษฎรมีความอยู่ดีกินดีและมีสุข ดังปรากฏให้เห็นเป็นโครงการต่างๆ กว่า ๔,๐๐๐ โครงการ โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกัน สามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์และที่มาได้ดังนี้

โครงการตามพระราชประสงค์ หมายถึงโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาปฏิบัติส่วนพระองค์กับผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่างๆ เมื่อทดลองจนได้ผลสรุปที่ดี จึงทรงนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน

โครงการหลวง เดิมชื่อ “โครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” หมายถึงโครงการที่ทรงมุ่งมั่นพัฒนาชาวไทยภูเขาให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากลำเค็ญด้วยวิธีการปลูกพืชทดแทนฝิ่น เพื่อจะได้ละเลิกตัดไม้ทำลายป่า แล้วหันมาสู่วิถีเกษตรรูปแบบใหม่ที่ทำให้มีรายได้ดีขึ้น

โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นโครงการที่พระองค์พระราชทานข้อแนะนำและแนวพระราชดำริให้ภาคเอกชนรับไปดำเนินการพัฒนาในทุกด้านเพื่อประโยชน์สุขของชาวไทย

โครงการพัฒนาส่วนพระองค์ หมายถึงโครงการที่พระราชทานที่ดินและพระราชทรัพย์สำหรับจัดทำแปลงเกษตรผสมผสาน เพื่อทดลองค้นคว้าหารูปแบบการประกอบอาชีพของชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เดิมเรียกว่า “โครงการตามพระราชดำริ” หมายถึงโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนา และเสนอแนะให้ภาครัฐบาล และทุกส่วนราชการร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยจะต้องผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์แล้วว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนจึงจะดำเนินการ มีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระราชกรณียกิจ ทรงสร้างรากฐานเพื่อปวงประชา

พระราชกรณียกิจอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อพัฒนาประเทศในหลากหลายประเภทและสาขานั้น สรุปเป็นงานด้านต่างๆ ได้ดังนี้

๑. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักว่าหากพสกนิกรทั้งปวงมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง พร้อมด้วยสุขภาพจิตที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้เป็นบุคลากรที่มีความพร้อมในการร่วมเสริมสร้างและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป ดังนั้น ในระยะแรกๆ ส่วนใหญ่จึงทรงมีพระราชดำริด้านการแพทย์ สาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากไร้ และอยู่ในที่ห่างไกลทุรกันดาร โดยมีโครงการและกิจกรรมต่างๆ อาทิ

๑.๑ การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

(๑) เมื่อปี ๒๔๙๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่าราษฎรในชนบทขาดสารอาหาร พระองค์จึงทรงให้กรมประมงนำพันธุ์ปลาหมอเทศ ที่ได้จากปิ่นัง ประเทศมาเลเซีย ซึ่งทรงทดลองเพาะเลี้ยงในสระน้ำพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชทานให้แก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศนำไปแพร่พันธุ์เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน

ต่อมาในปี ๒๕๐๘ เจ้าฟ้าชายอะกิฮิโตะแห่งประเทศญี่ปุ่น ทูลเกล้าฯ ถวายลูกปลาในตระกูลเดียวกับปลาหมอเทศ จำนวน ๒๕ คู่ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลี้ยงไว้ในบ่อปลาสวนจิตรลดา โดยพระราชทานนามว่า “ปลานิล” ต่อมาได้พระราชทานแจกจ่ายพันธุ์ปลาให้ราษฎร จนกระทั่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญของคนไทยในปัจจุบัน รวมทั้งทรงทดลองเลี้ยงโคนมในบริเวณสวนจิตรลดา ซึ่งต่อมาทรงส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคนมอย่างกว้างขวาง ด้วยทรงตระหนักถึงคุณค่าของนม และทรงปรารถนาให้คนไทยได้บริโภคนมอย่างเพียงพอ

(๒) จากการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ ทรงพบว่าประชาชนเป็นโรคคอหอยพอกอยู่มากในหลายพื้นที่ จึงทรงนำน้ำเกลือผสมไอโอดีนไปแจกจ่ายประชาชนในถิ่นทุรกันดารหลาย

ครั้ง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเกลือเสริมไอโอดีนให้กระทรวงสาธารณสุขและสภาเกษตรกรไทย แจกจ่ายให้แก่ทุกครัวเรือนเพื่อ**ป้องกันการขาดสารไอโอดีน** อันเป็นจุดเริ่มต้นที่กระตุ้นให้ชาวไทยบริโภคน้ำเกลือเสริมไอโอดีนเป็นประจำ

(๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรารถนาถึงความห่วงใยสวัสดิภาพของประชาชนจากการระบาดของโรคไข้เลือดออก กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดตั้ง “สำนักควบคุมไข้เลือดออก” ขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจในการดำเนินการและประสานงาน**การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก** ในประเทศไทย ในปี ๒๕๔๑

(๔) นอกจากนี้ พระองค์ได้พระราชทานแนวทางให้สภายูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย รับหน้าที่เป็นแกนกลางในการจัดตั้งหน่วยยูวพุทธสงเคราะห์ขึ้นในปี ๒๕๑๖ เพื่อจัด

อบรมเยาวชนให้มีความรู้และเข้าใจพิษภัยของยาเสพติดด้วย

๑.๒ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน

(๑) ทุกครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร จะพระราชทานแพทย์หลวงให้รักษาราษฎรที่เจ็บป่วย โดยครั้งแรก เมื่อปี ๒๔๙๗ ทรงให้จัดตั้ง “หน่วยแพทย์พระราชทานรักษาประชาชนเคลื่อนที่หน่วยที่ ๑” รักษาประชาชนในท้องที่ทุรกันดารใน จ.เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของ “หน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน” ซึ่งมีการจัดบริการอย่างเป็นระบบเสมือนเป็นโรงพยาบาลเคลื่อนที่ โดยไม่คิดค่ารักษาพยาบาล และหากมีผู้ใดเจ็บป่วยอาการร้ายแรง จะพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

โครงการแพทย์หลวง**เรือเวชพาหน์** เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ให้สภากาชาดไทยจัดหาเรือใช้เป็นพาหนะนำหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปรักษาราษฎรที่มีบ้านเรือนอยู่ตามลำน้ำลำคลอง และเดินทางไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลในเมืองลำบาก รวมถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้**หน่วยแพทย์หน้าวัง** ตรวจรักษาและแจกจ่ายยาบริเวณหน้าพระตำหนักในเขตพระราชฐาน ๒ แห่ง คือ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จ.สกลนคร และพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จ.นราธิวาส

(๒) ต่อมาพระองค์ทรงขยายการรักษาพยาบาลในสาขาต่างๆ อาทิ **หน่วยจักษุแพทย์พระราชทาน** และ**หน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่พระราชทาน** ทรงจัดซื้อรถทันตกรรมพระราชทานพร้อมอุปกรณ์ และเครื่องมือทำฟัน โดยทันตแพทย์อาสาสมัครได้ออกปฏิบัติงานครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๒ ซึ่งหากมีอาการรุนแรงต้องผ่าตัด หรือสุดิวสัยที่แพทย์ในจังหวัดต่างๆ จะรักษาจะทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึง**โครงการฟันเทียมพระราชทาน** ที่กระทรวงสาธารณสุข ได้สนองพระราชดำริจัดทำขึ้นเพื่อรณรงค์ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐

(๓) นอกจากนี้ ขณะทรงเยี่ยมทหารที่บาดเจ็บจากสงครามเวียดนาม

ในปี ๒๕๑๓ ทรงพบว่าทหารจำนวนมากต้องสูญเสียอวัยวะแขนขา จึงทรงสนับสนุนให้สร้างหน่วยแขน-ขาเทียมพระราชทาน และกายอุปกรณ์ในโรงพยาบาลหลายแห่ง โดยเฉพาะโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และทรงให้จัดชุดปฏิบัติการแขน-ขาเทียมเคลื่อนที่ เพื่อให้บริการแก่ราษฎรผู้พิการถึงภูมิลำเนา

เมื่อปี ๒๕๑๔ มีพระราชดำริให้จัดตั้งหน่วยผ่าตัดฉุกเฉินขึ้นที่กาชาด ๑๐ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ด้วยทรงห่วงใยประชาชนที่เกิดอุบัติเหตุขณะเดินทางไปตากอากาศที่หัวหินในช่วงฤดูร้อน นอกจากนี้ เมื่อปี ๒๕๒๑ ศัลยแพทย์จากโรงพยาบาลต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้จัดทำโครงการแพทย์อาสาของราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย เพื่อปฏิบัติงานสนองแนวพระราชดำริในการช่วยเหลือราษฎรผู้ต้องรักษาด้วยการผ่าตัดอีกด้วย

(๔) ในการพระราชทานความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลราษฎรผู้เจ็บป่วยนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแบ่งเบาพระราชกรณียกิจดังกล่าว อาทิ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจากโรงพยาบาลต่างๆ คือ แพทย์โสตร์ ศอ นาลิก และภูมิแพ้ว ออกปฏิบัติงาน

รักษาผู้ป่วยเป็นโรคหุน้ำหนัก ต่อมทอลซิลอักเสบ และโรกระบบทางเดินหายใจ ที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดในช่วงเวลาที่เสด็จฯ แปรพระราชฐาน โดยหน่วยแพทย์นี้เริ่มปฏิบัติการครั้งแรกที่โรงพยาบาลนราธิวาส ในปี ๒๕๒๒

นอกจากนี้ ทรงสานต่อ “โครงการอบรมหมอหมู่บ้าน” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๔ โดยทรงคัดเลือกคนในหมู่บ้านที่สนใจและมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่หมอหมู่บ้าน เข้ารับการอบรมจากแพทย์ที่ทรงมอบหมายและเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย และนำความรู้ที่ได้รับกลับไปช่วยเหลือและแนะนำญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านต่อไป

๑.๓ การจัดตั้งกองทุนและมูลนิธิต่างๆ

(๑) เมื่อปี ๒๔๙๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วิหิตู อ.ส. ประกาศเชิญชวนประชาชนบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อจัดตั้ง **มูลนิธิโปลิโอสงเคราะห์** นำเงินไปรักษาผู้ป่วยและจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ในการรักษารวมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์ให้กระทรวงสาธารณสุขจัดซื้อ “**ปอดเหล็ก**” ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการแพทย์สำหรับใช้ในการช่วยหายใจของผู้ป่วย

เพื่อรักษาโรคไขสันหลังอักเสบ หรือโรคโปลิโอ จำนวน ๓ เครื่อง ให้แก่โรงพยาบาลศิริราช นำไปรักษาผู้ป่วยที่ระบบหายใจเป็นอัมพาต เนื่องจากโรคดังกล่าว และกำลังระบาดใน กรุงเทพฯ ขณะนั้น

(๒) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน**ทุนอานันทมหิดล** แก่อาจารย์แพทย์ไปศึกษาและวิจัย ณ ต่างประเทศ เพื่อขยายการศึกษา แพทยศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และต่อมาได้พระราชทานพระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์เป็นทุนเริ่มแรก เพื่อก่อตั้งเป็น**มูลนิธิอานันทมหิดล** เพื่อพระราชทานทุนในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

(๓) เมื่อเกิดโรคระบาดต่างๆ ในประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวมิได้ทรงนิ่งนอนพระราชหฤทัย อาทิ เมื่อปี ๒๕๐๑ เกิดอหิวาตกโรค ระบาดในกรุงเทพฯ และอีก ๓๕ จังหวัด ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้ จัดตั้ง**ทุนปราบอหิวาตกโรค**ขึ้น และพระราชทานเครื่องฉีดยาป้องกัน แบบใหม่ที่ทันสมัยและฉีดได้รวดเร็ว พร้อมอุปกรณ์ผลิตวัคซีนแก่สภากาชาดไทย

ปี ๒๕๐๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินที่เหลือจากการก่อสร้างสถาบันราชประชาสมาสัยมาตั้งเป็นทุน “ราชประชาสมาสัย”

ต่อมาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนเป็น**มูลนิธิราชประชาสมาสัย** และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีภารกิจสนับสนุนการศึกษา วิจัย พัฒนาการรักษาบำบัดโรคเรื้อน และทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ เป็นทุนสำหรับสร้างอาคารเพื่อการวิจัยและพัฒนาการบำบัดรักษาโรคทางระบบประสาท โดยได้เสด็จฯ ประกอบพิธีเปิดตึกวิจัยประสาทเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖ ต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้จัดตั้งเป็น **มูลนิธิวิจัยประสาท ในพระบรมราชูปถัมภ์**

เมื่อปี ๒๕๐๙ ราษฎรในพื้นที่ จ.สุราษฎร์ธานี มีปัญหาด้านสุขอนามัย และการรักษาพยาบาล พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเวชภัณฑ์ ยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายในการจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติบรรเทาทุกข์ และในปีต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนเริ่มแรก เพื่อจัดตั้ง **มูลนิธิพัฒนาอนามัย** ขึ้น เพื่อซื้ออุปกรณ์การแพทย์ เวชภัณฑ์ และจัดการรักษาโรคแก่ประชาชนในพื้นที่

(๔) นอกจากจะทรงห่วงใยให้การช่วยเหลือราษฎรด้านการรักษาพยาบาลแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานชีวิตใหม่แก่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับบาดเจ็บและพิการจากการปฏิบัติหน้าที่ในสงคราม โดยทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งมูลนิธิ
สายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ
๒ เมษายน ๒๕๑๘ เพื่อช่วยเหลือพี่น้องร่วม
ชาติที่เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อในการ
ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ
โดยทรงมอบเงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต และสำหรับผู้บาดเจ็บ
ทุพพลภาพให้รับเป็นรายเดือนตลอดชีพ

(๕) ในขณะเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้
พระราชทานความช่วยเหลือคนพิการ โดยทรงรับมูลนิธิช่วยเหลือคนพิการ
ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และทรงให้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ
อาทิ ส่งไปเรียนที่โรงเรียนสอนคนตาบอดหรือหูหนวก ให้รู้หนังสือ หรือรู้
ภาษามือเพื่อการสื่อสาร จะได้ดำรงชีวิตสะดวกขึ้น อีกทั้งพระราชทาน
อุปกรณ์สำหรับคนพิการ หรือการฝึกอาชีพ อาทิ ฝึกสอนการจักสานย่านลิเภา
ให้แก่ผู้พิการ เป็นต้น ในส่วนของกลุ่มผู้พิการเนื่องมาจากการสู้รบเพื่อ
ป้องกันประเทศชาติ ทรงติดตามดูแลช่วยเหลือให้มีอาชีพ

(๖) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

สถานายिकासภาคชาติไทย เมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๙ สืบต่อจากสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สภาภาคชาติไทยเป็นองค์กรสาธารณกุศล มีภารกิจในการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งยามปกติและยามฉุกเฉิน หรือเมื่อเกิดสาธารณภัย ดังทรงมีพระเมตตาพระราชทานความช่วยเหลือชาวกัมพูชาที่อพยพลี้ภัยเข้ามาทางชายแดนเมื่อปี ๒๕๒๒ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดส่งคณะผู้แทนพิเศษของสภาภาคชาติไทยไปช่วยเหลือจัดหาอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค และจัดตั้ง**ศูนย์สภาภาคชาติไทยบ้านเขาล้าน จ.ตราด**ขึ้น เมื่อเหตุการณ์สงบ จึงจัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นแหล่งแสดงและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ลี้ภัย พร้อมทั้งจัดเป็นสถานที่ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ เรียกว่า **“ศูนย์ราชการุณย์”**

(๗) สำหรับการส่งเสริมบุคลากรด้านการแพทย์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้ง**มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล** ซึ่งเดิมชื่อว่า “มูลนิธิรางวัลมหิดล ในพระบรมราชูปถัมภ์” เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม

พระบรมราชชนก และเป็นรางวัลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนบุคคลหรือองค์กรที่ปฏิบัติงาน และ/หรือวิจัยดีเด่นทางด้านการแพทย์ หรือด้านสาธารณสุข อันเป็นประโยชน์แก่สุขภาพอนามัยของมนุษยชาติ

๑.๔ การก่อสร้างตึกและอาคารเพื่อการแพทย์และพยาบาล

(๑) เมื่อปี ๒๔๙๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ให้สภาการศึกษาสร้าง **อาคารมหิตลวงศานุสรณ์** เพื่อเป็นศูนย์ผลิตวัคซีน วี.ซี.จี. เพื่อป้องกันรักษาวัณโรค ซึ่งก่อนหน้านั้นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรายได้จากการฉายภาพยนตร์ ส่วนพระองค์ให้สร้าง **ตึกอานันทมหิดล** ในโรงพยาบาลศิริราช เพื่อใช้เป็นศูนย์รักษาเด็กที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อโดยเฉพาะ และ **อาคารราชสาทิศ** ในโรงพยาบาลสมเด็จพระยา เพื่อให้มีสถานพยาบาลที่มีบรรยากาศ อันจะช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชมีสภาพจิตใจดีขึ้น โดยเปิดใช้เมื่อปี ๒๕๐๐ และ ปี ๒๕๐๓ ตามลำดับ

รวมถึงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมทบทุนโครงการสร้าง **ตึกอานันทราช** ในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช สำหรับเป็นหน่วยวิจัย โลหิตวิทยา ซึ่งเปิดใช้เมื่อปี ๒๕๐๘ และก่อสร้างตึกผ่าตัดภายในบริเวณ โรงพยาบาลเพชรบุรี โดยพระราชทานนามว่า **ตึกเพชรานุกุล** โดยเสด็จฯ ทรงประกอบพิธีเปิดอาคาร เมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๑ รวมถึงสร้าง

ตึกพิทักษ์ไทย ในโรงพยาบาล
ประจำ จ.น่าน เมื่อคราวเสด็จฯ
ทอดพระเนตรการปฏิบัติงาน
ของทหารตำรวจตระเวน
ชายแดนที่ จ.น่าน เมื่อปี ๒๕๑๒
(๒) นอกจากนี้ ได้

พระราชทานพระราชทรัพย์สร้างโรงงานทำขนมขาเทียมและฝักอาชีพร
เพื่อช่วยเหลือเหล่าผู้เสียสละเพื่อชาติให้มีพลังใจในการฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย
และช่วยเหลือตนเองมิให้เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม และพระราชทาน
พระราชทรัพย์จำนวนหนึ่งให้จัดตั้ง บริษัทบ้านบึงเวทกิจ จำกัด เพื่อทำหน้าที่
บริหารคลินิกรักษาโรค ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นและ
พระราชทานนามว่า “คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา” เพื่อให้การตรวจรักษา
และบริการพสกนิกรในกรุงเทพฯ เปิดดำเนินการเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๕

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๒. ด้านการเกษตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงทรงอุทิศพระวรกายศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำ การปรับปรุงดิน ตลอดจนการวิจัย ทดลอง จัดหา หรือทรงแนะนำเทคนิควิธีการดูแลพันธุ์พืชและสัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ อาทิ

๒.๑ การเกษตรสวนจิตรลดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ใช้บริเวณในพระราชวังสวนจิตรลดาเป็นที่ตั้งโครงการทดลองตัวอย่าง แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) **โครงการแบบไม่ใช้ธุรกิจ** อาทิ ป่าไม้สาธิต นาข้าวทดลอง ข้าวไร่ การผลิตแก๊สชีวภาพ หรือไบโอแก๊ส (แก๊สมูลสัตว์) ปุ๋ยอินทรีย์ เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โครงการขจัดน้ำเสียโดยปลูกผักตบชวา ฯลฯ และ

๒) โครงการแบบกิ่งธุรกิจ อาทิ
โรงโคนม โรงนมผง ศูนย์รวมนม
โรงสีข้าวทดลอง โรงบดและอัด
แกลบ ห้องปฏิบัติการทดลอง โรง
ผลิตน้ำผลไม้ โรงนมเม็ดสวนดุสิต
โรงกลั่นแอลกอฮอล์ โรงหล่อ

เทียนหลวง ฯลฯ

๒.๒ การแก้ปัญหาดินเพื่อการเพาะปลูก

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริ
การพัฒนาคุณภาพดินจากสภาพเสื่อมโทรมให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการแบบง่ายๆ
ตามสภาพของพื้นที่ โดยทรงทดลองปฏิบัติในศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่างๆ
และพระราชทานพระราชดำริในการแก้ปัญหาดินต่างๆ อาทิ **ปัญหาดินทราย**
พระราชทานแนวทางแก้ปัญหาคือ ต้องปลูกหญ้าตามแนวระดับเพื่อยึดดิน
และให้เกิดปุ๋ยอินทรีย์ **ปัญหาดินดาน ดินลูกรัง** ในเบื้องต้นพระราชทาน
พระราโชบาย “ป่าไม้หมู่บ้าน” ให้ราษฎรเป็นเจ้าของ ดำเนินการปลูกป่า
และบำรุงรักษาต้นไม้เอง รวมทั้งปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้าง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พังทลายของหน้าดินและรักษาความชุ่มชื้นของดิน และส่งเสริมการพัฒนาการเพาะปลูกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ

(๒) ส่วนปัญหาดินปนหิน

และกรวด ทรงมีแนวพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำและฝาย เพื่อคืนความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่และพัฒนาคุณภาพของดิน ปัญหาดินเปรี้ยว ทรงใช้วิธีการ **“แก้งดิน”** โดยทำให้ดินเปรี้ยวเป็นกรดจัดรุนแรงที่สุด ด้วยการทำให้ดินแห้งและเปียก นำน้ำเข้าแปลงทดลองระยะหนึ่ง และระบายน้ำออกให้ดินแห้งระยะหนึ่งสลับกัน และ**ควบคุมระดับน้ำใต้ดิน**เพื่อป้องกันไม่ไห้แร่กำมะถันที่เป็นกรดซึ่งอยู่ในดินชั้นล่างสัมผัสกับอากาศในดินและปลดปล่อยกรดกำมะถันออกมา แล้วจึงดำเนินการปรับปรุงดินด้วยวิธีต่างๆ อาทิ ใช้ปูนขาว

คลุกในดิน ใช้น้ำจิตล้างกรดและ
สารพิษออกจากดิน

(๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาถึง
ศักยภาพของ “หญ้าแฝก” ซึ่ง
เป็นพืชที่มีระบบรากลึกแผ่

กระจายลงไปในดิน มีคุณสมบัติช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นใต้ดิน โดยมีพระราชดำริ รวมทั้งทรงได้ทดลอง
และวิจัยนำหญ้าแฝกมาใช้แก้ปัญหาคาการชะล้างพังทลายและ
ความเสื่อมโทรมของดิน และใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนปรับปรุง
สภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรในหลายพื้นที่ได้นำวิธีกา
ดังกล่าวมาใช้ ช่วยนำความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์กลับคืนสู่ผืนดิน
ทำกินของตนในที่สุด

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๒.๓ การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยติดตามปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก และทรงคิดค้นวิธีการแก้ไขตลอดเวลา จึงมีโครงการ/กิจกรรมในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำมากมาย โดยเมื่อปี ๒๔๙๖ มีพระราชดำริให้สร้าง**อ่างเก็บน้ำเขาเต่า** ที่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำแห่งแรกในพระราชดำริการพัฒนาชลประทานเพื่อการเพาะปลูก จากนั้นได้มีโครงการอ่างเก็บน้ำมาจากพระราชดำริทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ กรณีที่พื้นที่เกษตรอยู่สูงกว่าแหล่งน้ำ ทรงให้สร้าง**ฝายทดน้ำ** ปิดขวางทางน้ำไหลเพื่อทดน้ำที่ไหลให้อยู่ในระดับที่สามารถผันน้ำเข้าไปยังคูคลองส่งน้ำไปใช้ประโยชน์ได้

(๒) ในคราวเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือปี ๒๔๙๘ เมื่อทรงรับทราบถึงความทุกข์ยากในการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และทำการเกษตร ได้มีพระราชดำริ**ฝนหลวงพระราชทาน** เมื่อโครงการสำเร็จจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกาก่อตั้งสำนักงานปฏิบัติการฝนหลวงขึ้นในปี ๒๕๑๘ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งนับเป็นโครงการที่ช่วยเหลือเกษตรกร และลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เป็นที่ยอมรับและยกย่องจากนักวิทยาศาสตร์นานาชาติให้เป็น ๑ ใน ๒ ของโครงการโลกที่มีความน่าสนใจมากที่สุด

(๓) พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ **ชุดลอกหนองบึง** ที่ต้นเขิน เพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับน้ำฝนให้ได้ปริมาณมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเกษตรในฤดูแล้ง และก่อสร้างประตูระบายน้ำเป็นการกั้นลำน้ำ ลำคลองที่มีขนาดใหญ่และ

มีน้ำไหลในฤดูน้ำหลากเป็นจำนวนมาก เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ขณะเดียวกัน ก็มีประตูระบายน้ำปิด-เปิด ให้สามารถระบายน้ำส่วนเกิน เช่น **โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ** อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่ จ.สกลนคร-นครพนม หรือในพื้นที่ติดทะเล ประตูระบายน้ำจะช่วยป้องกันน้ำเค็มได้ เช่น **โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง** อันเนื่องมาจาก **พระราชดำริ** และโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำบางนรา อันเนื่องมาจาก **พระราชดำริ** จ.นราธิวาส เป็นต้น

(๔) นอกจากนี้ ทรงมีพระราชดำริให้ชุด**สระน้ำเพื่อการเกษตร** โดยชุดสระน้ำในไร่นาที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเกษตร รวมทั้งทรงมีพระราชดำริอุโมงค์ผันน้ำ เพื่อบริหารจัดการน้ำจากพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำมากไปยังพื้นที่ที่ไม่มีน้ำ โดยการผันน้ำส่วนที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป้าหมาย บันไปสู่วพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำสำรองสำหรับการเพาะปลูก เช่น **โครงการอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร ไปยังพื้นที่การเกษตรในเขตอ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์**

๒.๔ การแก้ปัญหาด้านเกษตรกรรมและปศุสัตว์

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาและพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อพระราชทานแก่พสกนิกรทั่วประเทศ อาทิ ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ สุพรรณบุรี ๑ ปทุมธานี ๑ พัทลุง หอมพิษณุโลก ๑ กข๖ (ข้าวเหนียว) ดอกพะยอม และชีวแม่จัน (ข้าวเหนียว) ทั้งนี้ **“พันธุ์ข้าวพระราชทาน”** ที่นำไปใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญทุกปี คือ พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ รวมทั้งทรงมีพระราชดำริจัดตั้งโครงการต่างๆ ด้วย เช่น **ธนาคารข้าวพระราชทาน โครงการพัฒนาการปลูกข้าวนิคมสหกรณ์ สถานีเกษตรหลวง การส่งเสริมการปลูกข้าวนาขั้นบันได การพัฒนาการผลิตข้าวในเขตแห้งแล้ง ฯลฯ**

(๒) สำหรับปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง พระองค์ทรงริเริ่ม**โครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์**ขึ้นในปี ๒๕๐๗

โดยทรงจัดสรรที่ดินเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกรกลุ่มสวนผักชะอำ บริเวณหุบกะพง ต.เขาใหญ่ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี จำนวน ๘๓ ไร่ และทรงให้กันพื้นที่ จำนวน ๑๐,๐๐๐ ไร่

เพื่อพัฒนาการเกษตรในพื้นที่หุบกะพง ตลอดจนช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเกษตร โดยได้รับความร่วมมือด้านการพัฒนาการเกษตรจากรัฐบาลอิสราเอล

ในปี ๒๕๑๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินแก่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จัดสรรให้พสกนิกรได้มีที่ดินทำกินใน ๕ จังหวัด ได้แก่ ปทุมธานี นครนายก ฉะเชิงเทรา นครปฐม และอยุธยา จำนวน ๔๔,๖๒๔ ไร่ และในปี ๒๕๒๒ ทรงมีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์จัดตั้ง **ธนาคารโค-กระบือ** โดยเริ่มแรกให้นำกระบือจำนวน ๒๔๐ ตัว ให้เกษตรกรผู้ยากจนที่ไม่มีโค-กระบือไว้ใช้แรงงานเป็นของตนเองในท้องที่ อ.สระแก้ว และ อ.วัฒนานคร จ.ปราจีนบุรี เช่าซื้อและผ่อนส่งในราคาถูก

(๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของเกษตรกร และทรงมีพระราชโบายให้จัดตั้ง **“หมู่บ้านสหกรณ์”**

การเกษตร” โดยทรงนำวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการจัดตั้งหมู่บ้านหุบกะพงด้วย เพื่อแก้ปัญหาสินค้าเกษตรมีราคาต่ำและไม่แน่นอน ซึ่งมีผลการดำเนินงานเป็นอย่างดีและยกระดับขึ้นเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ตัวอย่างชื่อ “ศูนย์สาธิตสหกรณ์โครงการหุบกะพง” โดยทรงสนับสนุนงานและพัฒนากิจการสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าในอีกหลายกิจการ เช่น สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด สหกรณ์การเกษตรโนนดินแดง จำกัด สหกรณ์ประมงคุ้งกระเบน จำกัด เป็นต้น

(๔) นอกจากนี้ พระองค์ทรงค้นคว้าทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา และส่งเสริมการปลูกบอนสี ฯลฯ พืชเพื่อการปรับปรุงดิน และพืชสมุนไพร ให้เกษตรกรนำไปเพาะปลูกได้ในราคาไม่แพง ใช้เทคโนโลยีง่ายๆ และเหมาะกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อพัฒนาผลผลิตของเกษตรกรให้มีจำนวนต่อไร่เพิ่มมากขึ้น อาทิ สถานีพัฒนาการเกษตร โครงการรวบรวมพันธุ์ปาล์ม โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โครงการเกษตรยั่งยืน ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการกสิกรรมไร้สารพิษ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสถานีทดลองปลูกต้นท้อ เป็นต้น

(๕) สำหรับการศึกษและพัฒนาพันธุ์สัตว์ ทรงเริ่มจากกิจการโคนมในโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา ต่อมาทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ในภูมิภาคต่างๆ ที่ทรง

ให้จัดตั้งขึ้น ดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์นานาชนิด อาทิ โค กระบือ สุกร สัตว์ปีก ไก่พื้นเมือง ไก่ลูกผสม และเป็ดเทศ รวมถึงการฝึกอบรมความรู้ด้านการเลี้ยง บริบาล การปรับปรุงพันธุ์ การส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์ เพื่อจำหน่าย เป็นต้น

(๖) ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือราษฎรด้วยการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมและปศุสัตว์ต่างๆ ดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถทรงช่วยสานต่อพระราชภารกิจ โดยทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ ในอันที่จะให้ความรู้แก่ราษฎรในการทำเกษตรอย่างถูกหลักวิชาการ โดยใช้พื้นที่ดินอย่างจำกัดให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น พอเลี้ยงตนเองได้ ขณะเดียวกัน ก็อนุรักษ์และฟื้นฟูเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ตลอดจนสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพ มีรายได้ อาทิ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรพื้นที่สูงตามพระราชดำริ

บ้านสันติสุข อ.ปง จ.พะเยา โครงการพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ ที่บ้านนาเกียน และที่ดอยแบแล อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ โครงการทดลองเลี้ยงแกะและสัตว์ปีกตามพระราชดำริ บ้านร่มฟ้าทอง อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

๒.๕ การประมง

ดังได้กล่าวแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ในด้านการเป็นอาหารโปรตีนที่สำคัญของราษฎร จึงทรงริเริ่มงานพัฒนาการประมงด้วยการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดและพันธุ์ปลาหายาก ในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมประมงจัดอบรมและแนะนำเกษตรกรเรื่องการเลี้ยงสัตว์น้ำในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินอกภูมิภาคต่างๆ ทั้งการสาธิตเพาะเลี้ยงปลาในบึงธรรมชาติและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง แจกจ่ายพันธุ์ปลา การตั้งประมงหมู่บ้าน ฯลฯ โดยมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ อาทิ เลี้ยงปลาอดเหลือในกระชัง การทดลองเลี้ยงปลาน้ำกร่อย โครงการเลี้ยงปลาเก๋า ปลากระพงขาวในกระชัง การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การพัฒนาการประมง

นอกจากนี้ ทรงส่งเสริม
การเลี้ยงปลาในหมู่บ้าน
ชาวไทยภูเขาตามพระราชดำริ
โดยส่งเสริมราษฎรชาวไทย
ภูเขา เชื้อสายกะเหรี่ยง
ที่อาศัยอยู่ใกล้แนวชายแดน

ไทย-พม่า ประกอบอาชีพการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เพื่อเป็นแหล่งผลิต
อาหาร เพิ่มพูนรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับ
ความเดือดร้อนจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้
กองทัพอากาศที่ ๓ ดำเนินโครงการทดลองหมู่บ้านประมง อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ ช่วยเหลือราษฎรในเรื่องดังกล่าวด้วย

๒.๖ พระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิด “ทฤษฎีใหม่”
เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรสำหรับเกษตรกรที่ยากจน มีที่ดิน
ทำกินน้อย เน้นเรื่องการบริหารจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด โดยมีหลักการในการใช้ระบบการผลิตแบบพอเพียง เพื่อให้เกษตรกรเลี้ยงตัวเองได้ก่อน ซึ่งได้มีพระราชดำริให้ทำการทดลองขึ้นบริเวณพื้นที่ใกล้วัดมงคลชัยพัฒนา ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี

ต่อมาได้มีพระราชดำริให้จัดทำ**โครงการขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่** และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาดำเนินการ เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎร และรัฐ เผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยขณะนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ได้นำเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทดลองขยายผลกระจายอยู่ทั่วประเทศ

๒.๗ การสร้างและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรการณ์ไกลถึงความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องมีเครื่องจักรกลเกษตรที่เหมาะสมมาใช้งาน จึงทรงมีพระราชดำริเมื่อ ๔๐ ปีก่อน ให้กรมการข้าววิจัยพัฒนาเครื่องจักรกลเกษตรต่างๆ ให้เหมาะสมต่อการผลิตและการใช้งานในประเทศไทย และพระราชทานแนวทางการปรับปรุงเครื่องจักรกลเกษตรเหล่านั้นให้ใช้งานได้ดียิ่งตลอดเวลา เป็นผลให้ปัจจุบันมีการผลิตเครื่องจักรกลเกษตรในราคาไม่แพง และเกษตรกรได้ใช้งานเป็นกำลังสำคัญในการผลิตพืชผลต่างๆ อาทิ **ควายเหล็ก** รถไถสำหรับงานเตรียมดิน **ท่อสูบน้ำเทพฤทธิ์** เป็นเครื่องสูบน้ำเพื่อการเกษตรชนิดหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันได้มีการพัฒนาต่อยอดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ฯลฯ

๒.๘ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สปป. ลาว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระเมตตาแผ่ไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน ดังพระกระแสรับสั่งว่า หากประเทศเพื่อนบ้านอยู่ดีมีสุข ก็จะทำให้ภูมิภาคนั้นมีความสุข และมั่นคงสมบูรณ์ อันจะบังเกิดผลสันติสุขแก่ชาวโลกโดยส่วนรวมด้วย พระองค์จึงได้พระราชทานโครงการต่างๆ แก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ทำให้เกษตรกรชาวลาวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

โครงการที่ได้พระราชทานความช่วยเหลือ คือ ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (หลัก ๒๒) สปป.ลาว ซึ่งถือกำเนิดขึ้นจากการที่ ฯพณฯ นายโกสอน พมวิหาน ประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในขณะนั้น ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือ เมื่อปี ๒๕๓๕ โครงการดังกล่าว ตั้งอยู่ที่เมืองนาชายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาด้านการเกษตร ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ อาทิ การสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซอน การสร้างฝายห้วยซั่ว การพัฒนาที่ดิน การพัฒนาด้านวิชาการการเกษตร งานด้านการปศุสัตว์ งานด้านการประมง และยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา การพัฒนาวิชาการ และถ่ายทอดเทคโนโลยี

๓. ด้านส่งเสริมอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิต

๓.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยในเรื่องการประกอบอาชีพของประชาชน จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ทำหน้าที่เสมือน**พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต** เพื่อเป็นศูนย์รวมของการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย และแสวงหาแนวทางและวิธีพัฒนาด้านต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มีรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว หรือ One Stop Services ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย เป็นต้นแบบการให้บริการรวมที่จุดเดียว เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนที่มาขอใช้บริการ และได้จัดทำโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ เพื่อให้ราษฎรได้มีอาชีพและรายได้เสริม รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง ได้แก่

- ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา
- ๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี
- ๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี
- ๔) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร
- ๕) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่
- ๖) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นราธิวาส

๓.๒ การส่งเสริมอาชีพด้านเกษตรและปศุสัตว์

(๑) เมื่อปี ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมไทย-เดนมาร์กขึ้นที่ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี ร่วมกับพระเจ้าเฟรเดริกที่ ๙ แห่งประเทศเดนมาร์ก และต่อมาได้พัฒนาเป็น

องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

รวมทั้งทรงริเริ่มให้จัดตั้งบริษัท ผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดำเนินการผลิตนมผงในปี ๒๕๑๕ ต่อมา

ในปี ๒๕๑๘ ได้ทรงโอนกิจการให้สหกรณ์โคนมราชบุรี จำกัด ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์

(๒) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา เมื่อปี ๒๕๑๒ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการหลวง” โดยมีมูลนิธิโครงการหลวง เป็นผู้ดูแลและดำเนินงานช่วยเหลือชาวเขา ปัจจุบันได้ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ ๕ จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน และพะเยา ซึ่งในแต่ละจังหวัดประกอบด้วยสถานีวิจัยและศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

(๓) สถานีวิจัยโครงการหลวง ดำเนินงานทดลองค้นคว้าและสนับสนุนการวิจัยพืชเมืองหนาวชนิดต่างๆ โดยได้พัฒนาและเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยให้แก่เกษตรกรในโครงการหลวงนำไปเพาะปลูก เพื่อสนองความต้องการของตลาดทดแทนการปลูกฝิ่น ปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวงมีสถานีวิจัยหลัก ๔ สถานีในพื้นที่ จ.เชียงใหม่ ได้แก่ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง เป็นสถานี

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

วิจัยแห่งแรก **สถานีเกษตรหลวงปางตะ**
และ**สถานีโครงการหลวงอินทนนท์**
โดยดำเนินงานวิจัยไม้ผล ผัก และไม้ดอก
เมืองหนาว พืชไร่ ไม้โตเร็ว ไม้ชนิดต่างๆ
รวมทั้งเป็นสถานที่ฝึกอบรมและขยายพันธุ์

และ**ศูนย์วิจัยและส่งเสริมกาแฟอาราบิก้า** ดำเนินการวิจัยหาสายพันธุ์
กาแฟอาราบิก้าที่ปลอดโรคราสนิม

(๔) สำหรับ**ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง** มูลนิธิโครงการหลวงได้จัดตั้ง
ขึ้นเพื่อนำประโยชน์จากการวิจัยไปสู่ชาวเขา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ๕ จังหวัด
๒๐ อำเภอ จำนวน ๓๔ แห่ง อาทิ **ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง**
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ ฯลฯ โดยดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกร
ให้มียารายได้จากการปลูกพืชชนิดต่างๆ จากผลงานวิจัย รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์
และการประมง และพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและคุณภาพชีวิตชาวเขา ตลอดจน
อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๕) เมื่อปี ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้
ทดลองปลูกผลไม้เมืองหนาว เพื่อสาธิตและเผยแพร่แก่เกษตรกรที่บ้านดั้น
ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย ต่อมาทรงเห็นว่าบริเวณข้างเคียงเป็นที่ดิน

สาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์ที่ อ.ด่านซ้าย
สงวนไว้ จึงทรงมีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้กรมปศุสัตว์เข้าไปสำรวจ
พื้นที่พัฒนาเป็น **ศูนย์สาธิตด้านปศุสัตว์**
และพระราชทานเปลี่ยนชื่อเป็น **โครงการ**

ศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ ตามพระราชดำริ อ.ด่านซ้าย จ.เลย ปีต่อมา พระองค์
ได้พระราชทานพระราชดำริจัดตั้ง **โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ**
ในเขต อ.ตากใบ และ อ.สุไหโก-ลก จ.นราธิวาส โดยจัดสรรที่ดินให้กับ
สมาชิก พร้อมทั้งจัดหาน้ำให้เพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี และปรับปรุงพื้นที่นั้น
ให้เป็นทุ่งหญ้าให้สมาชิกทั้งหมดบ้านใช้เลี้ยงสัตว์ได้อย่างสมบูรณ์

(๖) เมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ครั้งเสด็จฯ ไปยังอุดรคสถานถาวร
นิมิต บ้านบุงเข้ ต.หนองแสง อ.ปากพลี จ.นครนายก พระองค์ทรงห่วงใย
ราษฎรบริเวณรอบพื้นที่ที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำคลองสีเสียด จึงพระราชทาน
พระราชดำริเกี่ยวกับงานพัฒนาแหล่งน้ำและอาชีพของเกษตรกร และให้
เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้ง **โครงการเมืองสหกรณ์** มีพื้นที่นำร่องใน จ.กาฬสินธุ์ น่าน

นครนายก และได้ขยายความสำเร็จจากพื้นที่นาร่องไปสู่พื้นที่อื่นในลักษณะของเครือข่ายใน จ.สระแก้ว กาญจนบุรี บุรีรัมย์ พะเยา นครราชสีมา ลพบุรี นราธิวาส นครพนม มุกดาหาร

ทั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้าง**โรงสีข้าวพระราชทาน** เพื่อสนับสนุนสหกรณ์ตามโครงการเมืองสหกรณ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กาฬสินธุ์ เป็นโรงสีข้าวคุณภาพมาตรฐาน โดยเริ่มสีข้าวเมื่อ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๑ รวมทั้งทรงส่งเสริมสมาชิกสหกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น **โครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพผู้เลี้ยงปลากระพง** ได้แก่ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำยะหริ่ง จำกัด และ**โครงการส่งเสริมและฟื้นฟูอาชีพของสมาชิกสหกรณ์ที่ประสบภัยธรรมชาติจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ จ.ชุมพร** เป็นต้น

(๗) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับ

พระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่เสมอ อาทิ ในปี ๒๕๓๗ ทรงมีพระราชดำริจัดตั้ง **“ศูนย์พัฒนาการเกษตรเบ็ดเสร็จ”** ขึ้น ด้วยทรงทราบว่าราษฎรในพื้นที่ อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก โดยศูนย์นี้มีลักษณะคล้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งความรู้ วิทยาการด้านการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อให้ราษฎรสามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องอพยพถิ่นฐานไปทีอื่น โดยดำเนินงานในลักษณะเบ็ดเสร็จในจุดเดียว

ในปี ๒๕๔๓ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้พัฒนา จ.แม่ฮ่องสอน เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ และเหลือจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง คณะทำงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จ.แม่ฮ่องสอน จึงได้จัดทำ**โครงการธนาคารอาหารชุมชนตามพระราชดำริ (Food Bank)** แห่งแรกขึ้นที่บ้านนาป่าแปก ต.หมอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน โดยให้ทุกครัวเรือนทำกิจกรรมในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมสมาชิกชุมชนให้มีรายได้จากการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ ฯลฯ ซึ่งได้ผลดี จึงทรงให้ยึดถือเป็นต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลต่อไปในพื้นที่อื่นๆ เช่น **ธนาคารอาหารแห่งบ้านปางไคร้ ต.โป่งแยง อ.แม่อิง จ.เชียงใหม่** เป็นต้น

(๘) เมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มขนาดเล็กที่ใช้เงินลงทุนต่ำ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสวนปาล์มรายย่อยได้มีโอกาส

รวมกลุ่มกันสร้างโรงงานเพื่อสกัดน้ำมัน
ปาล์มดิบจำหน่าย และนำผลพลอย
ได้ต่างๆ เช่น ทะลายเปล่า มาใช้
ประโยชน์ในท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ (มอ.) จึงได้จัดตั้ง

โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็กอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ และได้ติดตั้งเครื่องจักรต้นแบบเป็นโรงงานแรกที่สหกรณ์คม
อ่าวลึก จำกัด จ.กระบี่ ปัจจุบันสหกรณ์นิคมอ่าวลึกฯ ได้ร่วมกับ มอ.
ขยายโรงงานให้มีกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น

(๙) นอกเหนือจากการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ดังกล่าวแล้ว พระองค์ทรง
ตระหนักถึงกลไกทางด้านการผลิตและการตลาดที่ทันสมัย จึงได้พระราชทาน
พระบรมราชานุญาตให้จัดตั้ง**โครงการหลวงอาหารสำเร็จรูป**แห่งแรก
เพื่อผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคภายใต้ตราสัญลักษณ์**“ดอยคำ”**รวมทั้ง
พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จัดตั้ง **บริษัท มงคลชัยพัฒนา จำกัด**
ขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๙ เพื่อศึกษา ทดลอง และดำเนินงานด้านการตลาด ตลอดจน

แปรรูปสินค้าเกษตรไปสู่สินค้ารูปแบบใหม่ รวมทั้งวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร ที่ผลิตได้จากโครงการส่วนพระองค์

พระองค์ทรงตั้ง**บริษัท สุวรรณชาติ จำกัด** ในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น เพื่อจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานซึ่งผลิตจากโครงการที่ทรงส่งเสริมไว้ โดยพระราชทานนามร้านว่า **“โกลเด้น เพลซ” (Golden Place)** เปิดดำเนินการตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นต้นมา

(๑๐) สำหรับการบรรเทาปัญหาความยากจน โดยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับราษฎรที่ไม่มีงานทำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง**โครงการฟาร์มตัวอย่าง** เมื่อปี ๒๕๔๐ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ให้สร้างฟาร์มตัวอย่างแห่งแรกขึ้นที่บ้านขุนแตะ ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ รองรับผู้ว่างงานและผู้เลิกติดยาเสพติด เข้ามาทำงาน รวมทั้งเพื่อให้ราษฎรนำความรู้เรื่องการเกษตรด้านต่างๆ

จากโครงการมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา
พื้นที่ของตนเอง และพระองค์ได้พระราชทาน
พ่อ-แม่พันธุ์เป็ดอีเหลียง และสุกรพันธุ์
จินหัว ที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
ทูลเกล้าฯ ถวาย ให้นำไปขยายพันธุ์

ในโครงการฟาร์มตัวอย่าง รวมถึงพันธุ์สัตว์ต่างๆ ด้วย เมื่อได้ผลดีจึงขยายผล
ไปยังทุกภูมิภาค ตลอดจนต่อยอดเป็น**โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
และฟาร์มตัวอย่าง** เช่น ที่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ ๗ ต.กะลุวอ อ.เมือง
จ.นราธิวาส และที่บ้านทางหลวง หมู่ที่ ๘ ต.บ้านแก้ง อ.นาแก จ.นครพนม
เป็นต้น และ**โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตร อาทิ โครงการศูนย์พัฒนาการ
เกษตรภูสิงห์** อันเนื่องมาจากพระราชดำริ **โครงการสถานีพัฒนาการเกษตร
ที่สูง ตามพระราชดำริ บ้านป่าคา อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร โครงการพัฒนา
บ้านแม่ต๋ำ อ.เสริมงาม จ.ลำปาง**

(๑๑) อีกทั้งทรงมีพระราชดำริให้ทุกฝ่ายร่วมกันให้ความช่วยเหลือ
ราษฎรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงแพะนม ทรงมี
พระราชกระแสรับสั่งให้กรมปศุสัตว์จัดทำ**โครงการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ**

โดยจัดหาแพะพันธุ์ดี เพื่อเลี้ยงขยายพันธุ์ โดยเฉพาะในโครงการฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ ซึ่งทรงโปรดฯ ให้จัดตั้งขึ้นตามพื้นที่จังหวัดต่างๆ

๓.๓ การส่งเสริมวิชาชีพด้านช่างและงานฝีมือ

(๑) ในคราวเสด็จฯ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเพื่อทรงเยี่ยมทหารบาดเจ็บจากราชการสงครามในสาธารณรัฐเวียดนาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปรารภว่า กองทัพบกควรมีหน่วยงานฟื้นฟูสมรรถภาพ และฝึกอาชีพให้แก่ทหารพิการ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัวได้ “ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน” จึงได้ก่อกำเนิดขึ้น ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเมื่อปี ๒๕๑๓ ซึ่งต่อมาได้แยกออกมาสร้างเป็นสถานฝึกอาชีพที่ถนนวิภาวดีรังสิต โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นค่า

ก่อสร้างตึก และเครื่องมือเครื่องใช้
ที่จำเป็นในการรักษา สำหรับผู้ที่
ขาดทุนทรัพย์ หรือผู้ทุพพลภาพ
ที่ยังพอทำงานเลี้ยงตัวได้

นอกจากนี้ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนฝึกวิชาชีพ

ตาม**โครงการพระดาบส** เพื่อให้บุคคลดังกล่าว ได้มีโอกาสศึกษาและ
ใช้วิชาชีพในการหาเลี้ยงชีพและครอบครัว โดยผู้รับการอบรม ไม่ต้องเสีย
ค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งนี้ เปิดอบรมวิชาช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ สืบเนื่อง
ถึงปัจจุบันมี ๗ หลักสูตร โดยมีหลักสูตรที่เพิ่มเติม ได้แก่ วิชาชีพช่างยนต์
ช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิชาชีพเกษตรพอเพียง ช่างซ่อมบำรุง เคหบริบาล และ
ช่างไม้เครื่องเรือน

(๒) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ทรงริเริ่มให้มีการฟื้นฟูและพัฒนางานฝีมือพื้นบ้าน
ในแต่ละภูมิภาคขึ้น โดยทรงส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพเสริมตามทักษะความ
สามารถเพื่อเพิ่มรายได้ อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการให้

ราษฎรฝึกอาชีพกับมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงจัดตั้งขึ้น โดยพระราชทานแนวทางการดำเนินงาน เป็น ๒ ประเภทคือ การส่งเสริมสนับสนุนงานฝีมือที่ชาวบ้านทำเป็นอยู่แล้ว เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าตีนจก ฯลฯ และการฝึกอบรมให้ชาวบ้านทำงานฝีมือ ที่ตนเองไม่เคยทำมาก่อน เช่น การปั้นตุ๊กตา เป็นต้น ซึ่งนอกจากราษฎรจะมีรายได้เลี้ยงชีพแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์งานศิลปะท้องถิ่นอันทรงคุณค่า ของชาติด้วย

๓.๔ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต

(๑) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดเส้นทางการพัฒนาสู่ชนบทที่ห่างไกล โดยถนน ประวัติศาสตร์สายแรกที่สร้างตามพระราชดำริคือ โครงการสร้างถนนเข้าสู่ หมู่บ้านห้วยมงคล ต.หินเหล็กไฟ (ปัจจุบันคือ ต.ทับใต้) อ.ห้วยหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เมื่อปี ๒๕๔๕ ซึ่งในเวลานั้นไม่มีถนนออกจากหมู่บ้าน ใดๆ ที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒๐ กิโลเมตรเท่านั้น ต่อมาทรงมี

พระราชดำริให้ตัดเส้นทางคมนาคม และปรับปรุงถนนในพื้นที่ทุรกันดาร เพื่อ อำนวยประโยชน์ให้พสกนิกรในด้านต่างๆ อีกมากมาย อาทิ **เส้นทางสาย อ.รามัน- บ้านตะโล๊ะหะลอ อ.เรื่อเสาะ จ.นราธิวาส**

เพื่อความมั่นคงทางการเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม **เส้นทางสาย บ้านวาก-บ้านใหม่-บ้านแม่ตะไคร้ จ.เชียงใหม่-ลำพูน** เพื่อประโยชน์ด้าน เศรษฐกิจและสังคม และพัฒนา**เส้นทางข้ามภูเขา**ระหว่างบ้านเปาสามขา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ ไป อ.แม่ทา จ.ลำพูน โดยปรับปรุงทางหลวง หมายเลข ๑๒๒๙ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้สร้างเส้นทาง คมนาคมอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการขยายสะพานรถไฟข้ามคลองฉวาง จ.สุราษฎร์ธานี ตลอดจนโครงการก่อสร้างสะพานและทางเข้าหมู่บ้านต่างๆ

(๒) นอกจากเส้นทางคมนาคมเพื่อการสัญจรของราษฎร ในถิ่นทุรกันดารแล้ว พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้สร้าง**สาธารณูปโภค พื้นฐาน** เพื่ออำนวยความสะดวกให้ราษฎรมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ อาทิ

ในปี ๒๕๒๕ ได้มีพระราชดำรัสในคราวเสด็จพระราชดำเนินโครงการหลวงห้วยลึก ทรงให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคช่วยพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก นำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในการผลิต

กระแสไฟฟ้าส่งไปถึงแหล่งชุมชนที่อยู่ห่างไกล และจากการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ทำให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดส่งน้ำในแต่ละพื้นที่ให้ทั่วถึงทุกครัวเรือน เกิดเป็นโครงการก่อสร้างประปาหมู่บ้าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น **โครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านที่บ้านแม่ตึ่นน้อย ต.แม่ตึ่น อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่** และที่บ้านคือ **ต.หนองลาด อ.วาริชภูมิ จ.สกลนคร เป็นต้น**

(๓) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเฝ้าอาทรในคุณภาพชีวิตของราษฎรเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเมื่อปี ๒๕๔๔ ขณะเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรบ้านทุ่งต้นจั่ว ต.แม่ตึ่น อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ ทรงเห็นสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรที่ด้อยโอกาส ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีพระราชดำริให้ดำเนิน**โครงการพัฒนาคุณภาพ**

ชีวิตราษฎร บ้านทุ่งต้นจั่ว อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร โดยการพัฒนาในด้านต่างๆ และทรงให้กองทัพภาคที่ ๓ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานกับส่วนราชการต่างๆ ที่เข้าไปดำเนินการตามพระราชดำริ

(๔) นอกจากทรงมีพระราชดำริในการจัดตั้งโครงการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระเมตตาช่วยเหลือประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยาก อาทิ เมื่อปี ๒๕๔๑ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายดอกมะลิงานวันแม่แห่งชาติ ให้สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย จัดตั้งเป็นกองทุนอาหารกลางวันเลี้ยงผู้ตกงาน และผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน โดยจัดตั้งเป็น **โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน** เลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ตกงานและผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน รวมทั้งครอบครัวในภาวะวิกฤต ทุกวันวันวันหยุดราชการ และเมื่อปี ๒๕๔๗ เมื่อทรงทราบว่า การก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ชาวสวนในจังหวัดเหล่านี้ไม่สามารถจำหน่ายผลไม้ได้ จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดซื้อลองกองถึงสวนของชาวบ้าน ต่อจากนั้นได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้าช่วยเหลือซื้อและนำมาจำหน่ายที่กรุงเทพฯ โดยจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจชื่อ **“โครงการน้ำพระทัยสู่ ๓ จังหวัดภาคใต้”**

๔. ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรง สนพระราชหฤทัยเรื่องการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง ด้วยทรงตระหนักว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้าง

และพัฒนาความคิด สติปัญญา ความประพฤติและคุณธรรมของคนในชาติ ซึ่งจะ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป จึงทรงมีพระราชปณิธานที่จะ ส่งเสริมการศึกษาให้แพร่หลาย ทั้งในเมืองและในชนบทที่ทุรกันดาร โดยเฉพาะแก่เด็กยากจนและด้อยโอกาส เพื่อที่จะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

๔.๑ การสร้างโรงเรียน

(๑) ด้วยทรงมุ่งมั่นให้พสกนิกรได้มีการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานที่ดี ของชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์

ส่วนพระองค์ในการจัดสร้างโรงเรียนสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร และผู้ด้อยโอกาสทั้งชาวไทยและชาวไทยภูเขามากมาย อาทิ เมื่อปี ๒๔๙๙ ทรงสนับสนุนให้ตำรวจตระเวนชายแดนจัดตั้ง **โรงเรียนชาวเขาเยาวชนไกลคมนาคม** เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวเขาและเยาวชนถิ่นไกลคมนาคม ได้มีโอกาสเรียนรู้หนังสือไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย และเป็นการสร้างสำนึกของความเป็นคนไทยมากยิ่งขึ้น

ปี ๒๕๐๖ ทรงให้จัดตั้งโรงเรียนที่ห่างไกลทั้งบริเวณชายแดนและพื้นที่ที่ไม่สงบจากภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ คือ **โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์** ที่ จ.เชียงใหม่ เป็นแห่งแรก ในระยะต่อมาเพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่า ๒๐๐ โรงเรียน โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมสนับสนุนก่อสร้างโรงเรียนเพื่อแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงให้สร้าง **โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๑ และ ๒** สำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าเย้าที่บ้านห้วยขาน ต.แม่ฮอน อ.ฝาง และชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ต.แม่วิม อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่อีกด้วย โดยทรงมอบโรงเรียนให้อยู่ในความดูแลของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ปัจจุบันเป็นโรงเรียนที่สอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากนี้ยังมี
โรงเรียนร่มเกล้า ซึ่งพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่
ในความดูแลของกองทัพภาค
ที่ ๒ (ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ) โดยทรงริเริ่มให้สร้าง

ขึ้นสำหรับเยาวชนในท้องถิ่นชนบทห่างไกลที่มีความไม่สงบจากภัยต่างๆ
รวมทั้งพื้นที่ชายแดนและพื้นที่สี่มุมพู ซึ่งต่อมาได้สร้างโรงเรียนร่มเกล้าขึ้นอีก
หลายแห่ง และขยายถึงระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย สำหรับในพื้นที่ที่
ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น มหาวาตภัยที่แหลมตะลุมพุก
อ.ปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราช
ประชานุเคราะห์ จัดสร้างโรงเรียนให้แก่ท้องที่ที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ เรียกว่า
“โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ และ
ทรงให้มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดสร้างโรงเรียนราช
ประชาสมาสัย สำหรับลูกหลานที่มีบิดามารดาป่วยเป็นโรคเรื้อรังซึ่งสังคม

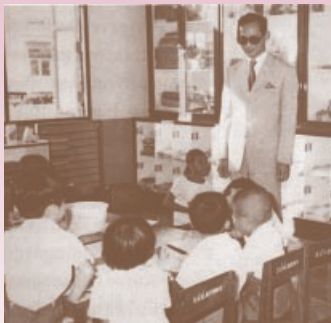
พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

รังเกียจได้รับการศึกษา โดยปัจจุบันได้พัฒนาและสามารถรับเด็กนักเรียน
ปกติเข้าร่วมเรียนด้วย ตลอดจนทรงให้จัดตั้ง**โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน**
ขึ้นในวัดหลายแห่งใน จ.สมุทรปราการ น่าน นครพนม และราชบุรี

(๒) สำหรับพระราชโอรสและพระราชธิดา บุตรข้าราชการบริพารใน
พระราชวัง ทรงให้จัดตั้ง**โรงเรียนจิตรลดา** โดยเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน
ทั่วไปได้เรียนด้วยโดยมิได้เลือกชั้นวรรณะ และพระราชทานที่ดินให้แก่
กรมสามัญศึกษาเพื่อใช้เป็นทีก่อสร้าง**โรงเรียนราชวินิต** สำหรับบุตรหลาน
ของข้าราชการสำนักพระราชวังและประชาชนในท้องถิ่น โดยเสด็จฯ
ทรงเปิดโรงเรียนเมื่อ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๐

ต่อมาได้พระราชทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มุม
สนามม้าราชตฤณมัยสมาคม ก่อสร้าง “**โรงเรียนราชวินิตมัธยม**” ตลอดจน
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับ**โรงเรียนวังไกลกังวล**ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์
ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๔๘๑ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลานของ
เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาวังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้กรุงเทพมหานคร สร้างโรงเรียน
ในบริเวณชุมชนพระราม ๙ และพระราชทานนามว่า “**โรงเรียนพระราม ๙**
กาญจนาภิเษก” เป็นโรงเรียนพระราชทานสาธิตแห่งแรกของกรุงเทพฯ

ซึ่งเน้นการบริการด้านการศึกษาระดับปฐมวัยและประถมศึกษา เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนในกรุงเทพฯ ด้วย

ส่วนโรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เดิมคือโรงเรียนราชวิทยาลัย ตั้งขึ้นในรัชกาลที่ ๕ เมื่อปี ๒๔๔๐ ต่อมา คณะครูและศิษย์เก่าได้ร่วมกันจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนราชวิทยาลัย ขึ้นใหม่ โดยขอใช้สถานที่ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สามพรานเดิม และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ตั้งแต่ปี ๒๕๐๗

(๓) ในปี ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มให้มีสถาบัน เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร อันเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยได้พระราชทานพระราชดำริให้ศึกษาแนวทางการก่อตั้งสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ หรือ NIDA ซึ่งก่อตั้งสำเร็จในปี ๒๕๐๙

๔.๒ การจัดตั้งกองทุนและมูลนิธิเพื่อการศึกษา

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์สร้างโอกาส ในการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการพระราชทานทุนการศึกษาต่างๆ อาทิ ทุนอานันทมหิดล พระราชทานพระราชทรัพย์ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๔๙๘ โดยเดิมพระราชทานเฉพาะบัณฑิตสาขาแพทยศาสตร์ที่เรียนดี เพื่อไปศึกษา ต่อต่างประเทศ ต่อมาปี ๒๕๐๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเป็น “มูลนิธิอานันทมหิดล” และให้ขยายสาขาวิชาเพิ่มขึ้น ได้แก่ สาขาวิชา

วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์
เกษตรศาสตร์ อักษรศาสตร์
นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์
และโบราณคดี และเมื่อปี ๒๕๐๘
ทรงฟื้นฟู**ทุนเล่าเรียนหลวง**ที่รัชกาล

ที่ ๕ ก่อตั้งขึ้น พระราชทานแก่นักเรียนเรียนดีที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ให้ไปเรียนต่อต่างประเทศ

(๒) สำหรับนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จะศึกษาชั้นอุดมศึกษา
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง**ทุนภูมิพล**ขึ้น เพื่ออุดหนุนนักเรียนเหล่านี้
รวมทั้ง**ทุนนวฤกษ์** สำหรับนักเรียนที่มีความประพฤติดี แต่ขาดแคลน
ทุนทรัพย์ ตลอดจน**ทุนการศึกษาพระราชทานแก่นักเรียนเฉพาะกรณี** เช่น
ทุนพระราชทานแก่นักเรียนชาวเขาและนักเรียนเฉพาะสถานศึกษา รางวัล
พระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนดีเด่น และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย เป็นต้น

(๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญไปถึงครู
อาจารย์โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง**มูลนิธิช่วยเหลือครูอาวุโส**

ในบรมราชานุเคราะห์ พร้อมพระราชทานพระราชทรัพย์ให้แก่ครูสภาเมื่อปี ๒๕๑๐ เป็นทุนประเดิม เพื่อช่วยเหลือครูอาวุโสที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมาจนเกษียณอายุ มีประวัติการทำงานและความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี และมอบเครื่องหมายเชิดชูเกียรติเพื่อส่งเสริมให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

(๔) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา โดยพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนประเดิมให้แก่สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย จัดตั้งทุนชื่อว่า**ทุนพระราชทานช่วยเหลือการศึกษาเด็กยากจน** เพื่อช่วยเหลือการศึกษาแก่เด็กยากจน ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาตามสมควรแก่สภาพและความสามารถของตน โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับนักเรียนยากจนขาดโอกาสทางการศึกษาที่ทรงพบ ให้เป็น**นักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์** รวมถึงพระราชทานทุนการศึกษาแก่เด็กพิการให้เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และมีพระราชเสาวนีย์ให้กองราชเลขาฯ ทดสอบผลการศึกษา และช่วยเหลือเพื่อให้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

๔.๓ การศึกษานอกระบบ

(๑) นอกจากการศึกษาในระบบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษานอกระบบและการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.เชียงใหม่ ได้สนอง

แนวพระราชดำริ จัดทำโครงการพัฒนา
ชุมชน ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม
จ.เชียงใหม่ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เป็น
ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงขาดโอกาสทางการ
ศึกษา โดยได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน จัดหนังสือ
หมูนเวียนทุกหมู่บ้าน จัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๓-๔ รวมถึงจัดอบรม
กลุ่มแม่บ้าน และจัดโครงการวิชาชีพเคลื่อนที่สู่ชนบท

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญรอยตาม
แนวพระราชดำริ โดยทรงให้สร้าง**ศาลารวมใจ** เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่
ชาวบ้านสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นที่แลกเปลี่ยนความรู้
ความคิด สร้างความสามัคคี และหนังสือประเภทต่างๆ ที่พระราชทานไว้
ที่ศาลารวมใจ รวมทั้งมีห้องปฐมพยาบาล ยาพระราชทาน สำหรับการรักษา
พยาบาลเบื้องต้น และเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร “หมอหมู่บ้าน”
เป็นผู้ดูแลอย่างน้อย ๑ คน

(๒) สำหรับการศึกษาทางไกล กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ “โครงการ
ศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม” โดยเลือกโรงเรียนไกลกังวล อ.หัวหิน

จ.ประจวบคีรีขันธ์ เป็นแม่ข่ายการถ่ายทอดระบบทางไกลผ่านดาวเทียม รวมทั้งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ขึ้นที่โรงเรียนไกลกังวลส่งสัญญาณออกอากาศแพร่ภาพไปยังโรงเรียนต่างๆ ในเครือข่ายการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมทั่วประเทศ โดยแพร่ภาพเป็นครั้งแรกเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๘

รวมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนเริ่มต้นในการจัดตั้ง **มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม** เพื่อเป็นผู้บริหารงาน ซึ่งมูลนิธิฯ ได้ดำเนินการต่างๆ อาทิ **โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้แก่ วัดไทย** โดยจัดการศึกษาผ่านเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตตามโครงการ **DEF e-School** ให้ลูกหลานไทยในต่างประเทศ และชาวต่างประเทศที่สนใจสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทย จัดทำรายการ **“ศึกษาทัศน์”** หรือรายการ **Quest for Knowledge** เป็นรายการเพื่อการเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้สถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมดำเนินรายการในรูปแบบของการพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ นอกห้องเรียน และการอบรมครูสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการประชุมทางไกลระบบวีดิทัศน์ เป็นต้น

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๕. ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ได้ทอดพระเนตรเห็นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จึงทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟู พร้อมทั้งอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เสมอมา โดยทรงคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขให้เป็นงานที่ดำเนินการได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์ โดยส่วนรวม และถูกต้องตามหลักวิชา

๕.๑ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ที่สำคัญหลายวิธี อาทิ ปลุกป่าในใจคน

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

โดยการทำความเข้าใจกับราษฎรให้รู้ถึงประโยชน์ของป่าและการอยู่ร่วมกับป่าอย่างพึ่งพาอาศัยกัน ให้ราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่า โดยจัดจำแนกความเหมาะสมการใช้ที่ดินตามลักษณะโครงสร้างของดิน ส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่า ตลอดจนรู้จักนำพืชมาใช้สอยอย่างถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน ดังเช่น **โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.มุกดาหาร** และ**โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลำพูน**

ปลูกป่า ๓ อย่าง ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง เป็นแนวคิดของการผสมผสานการอนุรักษ์ ดิน น้ำ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่กับความต้องการด้านเศรษฐกิจ ด้วยการจำแนกป่า ๓ อย่าง คือ ป่าไม้ใช้สอย ป่าไม้กิน และป่าไม้เศรษฐกิจ

การปลูกป่าทดแทน ได้แก่ การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา เช่น โครงการพัฒนาดอยตุง จ.เชียงราย โดยเชิญชวนให้ราษฎรร่วมปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูตามไหล่เขา **การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม** ในโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ **จ.มุกดาหาร** ซึ่งมีพระราชดำริให้แบ่งเขตป่าไม้ออกจากเขตชุมชน และให้มีการส่งเสริมการปลูกป่าฟื้นฟูธรรมชาติ

ทฤษฎีป่าเปียก เป็นกลยุทธ์การพัฒนาป่าไม้โดยใช้ทรัพยากรน้ำเข้ามาช่วยในการสร้างแนวป้องกันไฟเพื่อป้องกันไฟไหม้ป่าในระยะยาว โดยได้พระราชทานคำแนะนำให้หาวิธีให้น้ำจากป่าไหลผ่านลึกลงไปใต้ดินเพื่อรักษาหน้าดินให้มีความชื้น รากของต้นไม้และพืชจะได้รับอาหารจากน้ำ ด้วยวิธีนี้ไม่เพียงป่าจะชุ่มชื้นขึ้นในฤดูแล้ง แต่ความชุ่มชื้น

ยังทำหน้าที่เป็นเขตกันชนคุ้มครองป่าอีกด้วย รวมทั้งทรงเน้นให้ทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาน้ำเหือดแห้งจากบริเวณต้นน้ำลำธารด้วย

ภูเขาป่า โดยการสร้าง**ฝายชะลอความชุ่มชื้น** หรือ Check Dam ปิดกั้นร่องน้ำในเขตต้นน้ำลำธาร เพื่อแผ่กระจายความชุ่มชื้นออกไปให้กว้างขวาง อันจะช่วยฟื้นฟูสภาพป่าในบริเวณที่สูงให้สมบูรณ์ขึ้นเป็นภูเขาน้ำในอนาคต ภูเขาป่าที่เชี่ยวชาญจากแนวพระราชดำรินี้ สามารถพบเห็นและศึกษาได้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเฉพาะที่เด่นชัดคือ ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี

(๒) จากแนวพระราชดำริการ
ฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าดังกล่าว พระองค์
ได้พระราชทานและนำไปใช้ในการฟื้นฟูสภาพป่าและปลูกป่าในพื้นที่ต่างๆ
โดยทรงใช้การฟื้นฟูตามหลักธรรมชาติ คือ **การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก** โดย
อาศัยระบบวงจรป่าไม้ คือ การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเติบโต
ของต้นไม้และควบคุมไม่ให้คนเข้าไปตัดไม้ ไม่มีการรบกวนเหยียบย่ำต้นไม้
เล็กๆ เมื่อถึงไ้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง พืช ลูกไม้ พันธุ์ไม้ต่างๆ จะสามารถค่อยๆ
เจริญเติบโต และขยายพันธุ์ฟื้นตัวขึ้น ทำให้ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตเริ่ม
เกิดขึ้นและเกื้อกูลกัน เช่น **โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรม
เขาชะงุ้ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต.เขาชะงุ้ม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี**
และการปลูกป่าทดแทน โดยการปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา เช่นที่
โครงการพัฒนาดอยตุง และการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เช่น
โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทราย จ.มุกดาหาร เป็นต้น

(๓) ในการอนุรักษ์ป่าไม้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงมีพระราชกรณียกิจมากมายที่ทรงสืบสานต่อจากพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งที่ทรงพระราชดำริขึ้นใหม่ อาทิ ทรงริเริ่ม **โครงการป่า
รักษน้ำ** โดยชักชวนราษฎรให้ร่วมกันปลูกป่าเป็นครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๒๕ ที่

บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็ก อ.ส่องดาว จ.สกลนคร และพระราชทานพันธุ์ไม้ รวมทั้งทรงชี้แจงให้ราษฎรเห็นความสำคัญของป่าไม้ มีความเข้าใจในวิธีการช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ และใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่ทำลายป่า

การดำเนินงานประสบผลสำเร็จดียิ่ง และได้ขยายพื้นที่โครงการออกไปอย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน

(๔) ต่อมาในปี ๒๕๒๖ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสอนและชี้ให้ประชาชนเห็นว่า ป่าถูกสร้างเพื่อประโยชน์แก่คน หากรู้จักใช้ประโยชน์ในทุกตารางนิ้วโดยคงสภาพความสมบูรณ์ไว้ได้ ก็จะสามารถใช้ผืนป่าหาเลี้ยงครอบครัวได้ตลอดชีวิต จึงทรงริเริ่ม**โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่** ในพื้นที่บ้านหนองไผ่ ต.โคกสี อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร ซึ่งช่วยทำให้ราษฎรในพื้นที่โครงการมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และสามารถดูแลรักษาป่าไม้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

และ**โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า** โดยมีพระราชประสงค์ให้มีการฟื้นฟูสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีต ให้คนและป่าอยู่ด้วยกันได้ โดยให้จัดทำโครงการฝึกอบรมราษฎรพิทักษ์ป่าขึ้นเป็น

ครั้งแรกในพื้นที่ภาคตะวันออก
เฉิงเหินอ เมื่อปี ๒๕๓๘ โดย
ได้พระราชทานพระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ใช้ในการฝึกอบรม
รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานธงและเข็ม **“พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต”** เพื่อเป็นกำลังใจแก่
ราษฎรในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกว่าเป็นหมู่บ้านและเป็นสมาชิกราษฎร
อาสาสมัครที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่น เป็นประจำทุกปีในทุกภาคของ
ประเทศ เรียกว่า **“หมู่บ้านรักษป่า ประชารักษสัตว์”**

(๕) นอกจากนี้ ยังมีโครงการอื่นๆ อีกมากมายที่ล้วนทรงมี
พระราชดำริขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า อนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร ศึกษา ค้นคว้า
ทดลอง วิจัย และสำรวจหาข้อมูลทางวิชาการในการสนับสนุนการอนุรักษ์
และฟื้นฟูสภาพป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงชีวิตความเป็น
อยู่ของคนในพื้นที่ พัฒนาอาชีพ ส่งเสริมยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพ
ชีวิต และสร้างสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์
ที่ได้ผลอย่างจริงจังและยั่งยืน อาทิ **โครงการสวนป่าสิริกิติ์ โครงการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า พื้นที่รอยต่อ ๕ จังหวัดภาคตะวันออก**

โครงการพัฒนาพื้นที่รอยต่อ อ.เมือง
อ.เมืองปาน และ อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านนาศิริ
อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ และทรงมี

พระราชดำริให้จัดตั้งโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตาม
พระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ โดยทรงมีหลักการให้ฟื้นฟูสภาพป่า สกัดเส้นทาง
ขนยาเสพติดตามแนวชายแดน สนับสนุนแผนป้องกันประเทศ ช่วยรักษาเขต
ต้นน้ำลำธารสร้างงานให้ราษฎร ดูแลประชากรชาวเขา และมีแหล่งผลิตอาหาร เช่น
โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริพื้นที่ภูพยัคฆ์ ต.ขุนน่าน
อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน และที่บ้านห้วยหยวกป่าโซ อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย เป็นต้น

๕.๒ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการอนุรักษ์ดิน

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การป่าไม้กับ
การอนุรักษ์ดินและทรัพยากรน้ำ เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันเสมอ จึงควรแก้
ปัญหาโดยรวมมากกว่าจะคำนึงถึงเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อม

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระองค์จึงได้พระราชทานหลักการ
บริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามแนว
พระราชดำริ เพื่อให้เกิดการใช้
ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่าง
สูงสุด ร่วมกับการอนุรักษ์ป่าไม้

และดิน อาทิ **การบริหารจัดการน้ำแล้ง** ได้พระราชทาน**โครงการฝนหลวง** และ
ทรงมีพระราชดำริในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน อาทิ อ่างเก็บน้ำ และฝาย
ทดน้ำ ดังที่ได้กล่าวในข้อ ๒.๓ โครงการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ
ในการเพาะปลูก อาทิ ฝายต้นน้ำ (Check Dam) การขุดลอกหนองบึง
ที่ตื้นเขินให้รองรับน้ำหลากในฤดูฝน ประตูละบายน้ำ สระเก็บน้ำ อุโมงค์ผันน้ำ ฯลฯ

(๒) สำหรับ**การบริหารจัดการน้ำท่วม** ทรงมีพระราชดำริและ
แนวทางการบริหารจัดการอันหลากหลาย อาทิ **เขื่อนเก็บกักน้ำ** ได้
พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาน้ำท่วม
ด้วยการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำในหลายพื้นที่ อาทิ เขื่อนขุนด่านปราการชล
จ.นครนายก เพื่อบรรเทาปัญหาวิกฤต ๓ ประการคือ น้ำท่วม น้ำแล้ง และ
ปัญหาดินเปรี้ยว และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จ.ลพบุรี เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัย
ในช่วงฤดูน้ำหลากบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักตอนล่างและลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
ที่ส่งผลสืบเนื่องถึงกรุงเทพฯ และปริมณฑลอีกด้วย

ทางผันน้ำ อาทิ การผันน้ำ

จากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยทางตะวันตก ผันเข้าแม่น้ำท่าจีน แล้วผันลงสู่ทุ่งบริเวณ จ.สุพรรณบุรี ก่อนระบายออกสู่ทะเล ส่วนด้านตะวันออกผันน้ำเข้าคลองระพีพัฒน์

เข้าสู่คลอง ๑๓ จากนั้นระบายออกคลอง ๑๔ โดยน้ำส่วนหนึ่งผันไปลงแม่น้ำบางปะกง อีกส่วนหนึ่งลงคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตผ่านสู่คลองชายทะเล

การปรับปรุงสภาพลำน้ำ โดยการขุดลอกลำน้ำในบริเวณที่ตื้นเขิน ตกแต่งดินตามลาดตลิ่งที่ถูกกัดเซาะ กำจัดวัชพืชหรือทำลายสิ่งกีดขวางทางน้ำไหล เป็นต้น

การระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม ตัวอย่างที่สำคัญคือ **โครงการแก้มลิง** ซึ่งมีแนวทางบรรเทาปัญหาน้ำท่วมโดยจัดหาพื้นที่รองรับและกักเก็บน้ำ

ในช่วงฝนตก มีน้ำมาก และระบาย
ออกในช่วงที่น้ำลดลง โดยการขุด
ลอกคลองต่างๆ เพื่อให้น้ำไหลมา
รวมกันแล้วนำมาเก็บไว้ในบ่อ
พักน้ำอันเปรียบเสมือนกับแก้มลิง
แล้วจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณ
น้ำทะเลลดลง

การหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำ
เจ้าพระยา คือการศึกษาหาความสัมพันธ์ของน้ำทะเลหนุน และปริมาณน้ำ
เหนือหลากผ่านเขตกรุงเทพฯ แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปใช้สำหรับ
การบริหารจัดการปริมาณน้ำเหนือที่ไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาและเขื่อน
ป่าสักชลสิทธิ์

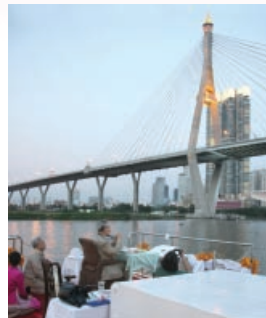
โครงการแก้มลิง ในปี ๒๕๓๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่ดูแลปัญหาน้ำท่วมเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทานแนวพระราชดำริ **โครงการแก้มลิง** และดำเนินโครงการแก้มลิงที่สำคัญในเขตกรุงเทพฯ ได้แก่ **โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา** และ **โครงการแก้มลิงนอกเขตกรุงเทพฯ** ที่เอื้อประโยชน์กับในเขตกรุงเทพฯ ได้แก่ **โครงการแก้มลิงแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง** **โครงการแก้มลิงคลองมหาชัย-สนามชัย** และ **โครงการแก้มลิงคลองสุนัขหอน**

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการเฉพาะกิจต่างๆ อาทิ ครวบน้ำท่วมหาดใหญ่เมื่อปี ๒๕๓๑ ได้พระราชทานพระราชดำริ**โครงการบรรเทาอุทกภัย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา** โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหา เช่น ขุดลอกคลองธรรมชาตินอกตัวเมืองหาดใหญ่ อาทิ คลองอู่ตะเภา คลองท่าช้าง-บางกล่ำ และคลองหะวะ รวมทั้งการขุดลอกคลองระบายน้ำสายใหม่ ๕ สาย คือ คลองระบายน้ำ ร.๑ ร.๓ ร.๔ ร.๕ และ ร.๖ การจัดทำแก้มลิงคลองเรียน และการจัดการสิ่งก่อสร้างที่ขวางทางน้ำไหล เป็นต้น ซึ่งบรรเทาวิกฤตน้ำท่วมในปี ๒๕๕๓ ที่มีปริมาณน้ำสูงถึง ๑,๖๒๓.๕๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที สูงกว่าปี ๒๕๓๑ ที่มีปริมาณน้ำ ๘๓๙ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยสามารถแบ่งรับน้ำและระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความรุนแรงของอุทกภัยที่เกิดขึ้น กล่าวคือ น้ำลดลงภายใน

๓ วัน ซึ่งก่อนหน้านี้ใช้เวลาถึง ๗ วัน

โครงการปรับปรุงคลองลัดโพธิ์
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต.ทรงคนอง
อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงเคยมี
พระราชดำริสความตอนหนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่

๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ให้นำหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินโครงการ
ขุดลอกคลองลัดโพธิ์ เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯ และปริมณฑล
เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างในเขต จ.สมุทรปราการมีลักษณะโค้งอ้อม
การขุดลอกคลองนี้ช่วยลดระยะทางการไหลของน้ำในแม่น้ำจาก
๑๘ กิโลเมตร เหลือประมาณ ๖๐๐ เมตรเท่านั้น นับเป็นตัวอย่างของ
การบริหารจัดการน้ำ โดยยึดหลักการ “เบี่ยงน้ำ” โดยเฉพาะช่วงก่อน
น้ำทะเลหนุน ภายหลังดำเนินการเสร็จในปี ๒๕๔๘ ช่วยให้สามารถควบคุม
ปริมาณน้ำ ป้องกันน้ำเค็มไหลย้อน และช่วยลดระดับน้ำหลากใน
ลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง รวมทั้งลดระยะเวลาน้ำท่วมขังลง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ศึกษาเพิ่มเติมในการนำพลังงานน้ำที่ระบายผ่านประตูระบายน้ำนี้ไปใช้ประโยชน์ กรมชลประทานและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงร่วมกันประดิษฐ์เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ และชุดสำเร็จของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ขึ้น รวมทั้งยื่นขอจดสิทธิบัตรงานทั้ง ๒ ชิ้นในพระปรมาภิไธย ในขณะเดียวกันทาง จ.สมุทรปราการได้เตรียมวางโครงการติดตั้งเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงาน เพื่อใช้พลังงานธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

(๓) **การบริหารจัดการน้ำเสีย** พระองค์ทรงใช้หลักการง่ายๆ บนพื้นฐานหลักวิชาการ อาทิ **น้ำดีไล่น้ำเสีย** เป็นวิธีการใช้น้ำที่มีคุณภาพดีช่วยผลักดันน้ำเน่าเสียออกไป และช่วยให้ น้ำเน่าเสียมีสภาพเจือจางลง

เครื่องกรองน้ำธรรมชาติ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ปลูกผักตบชวาในการดำเนินโครงการปรับปรุงบึงมักกะสัน เพื่อดูดซึมสารที่เป็นโลหะหนัก กรองน้ำเสีย ช่วยให้มีพืชและปลาอาศัยอยู่ในน้ำได้ โดยเป็นโครงการที่พระองค์ทรงศึกษาและวางแผนการศึกษาด้วยพระองค์เอง และจากการทดสอบคุณภาพน้ำในบึงพบว่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำตามจุดต่างๆ มีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าน้ำในบึงหลังปรับปรุงโดยทั่วไปมีคุณภาพดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำผักตบชวามาทำปุ๋ยหมักและเชื้อเพลิง รวมถึงผู้คนในบริเวณนั้นได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบของการฝึกอาชีพในการทำอุตสาหกรรม

ในครัวเรือน โดยใช้ผักตบชวาเป็นวัสดุทำตะกร้า กระเป๋ และสิ่งของต่างๆ สร้างเสริมรายได้ให้ครอบครัว นอกจากนี้ บึงมักกะสันยังเป็นแหล่งเก็บน้ำ หรือระบายน้ำในยามที่มีภัยน้ำท่วมอีกด้วย

สระเติมอากาศชีวภาพบำบัด ทรงใช้เครื่องจักรกลเติมอากาศ มาช่วยเพิ่มออกซิเจนละลายน้ำ เพื่อให้แบคทีเรียย่อยสลายสารอินทรีย์ ในน้ำเสียเมื่อน้ำใสแล้วจึงระบายทิ้ง อาทิ **สระเก็บน้ำพระราม ๙** ทรงมีพระราชดำริ ให้เป็นแหล่งเก็บน้ำอเนกประสงค์ขนาดใหญ่ เพื่อใช้ในการจัดการน้ำสำหรับ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ตอนล่าง โครงการ และปัญหาน้ำเน่าเสียตามคลองและชุมชนบางแห่ง

การผสมผสานระหว่างพื้นน้ำกับระบบเติมอากาศ โดยการ สร้างบ่อดักสารแขวนลอย ปลูกต้นกกอีียปต์ เพื่อใช้ดักกลืน และปลูกผัก ตบชวาดูดสิ่งสกปรกและโลหะหนัก จากนั้นใช้ **กังหันน้ำชัยพัฒนา** และแผง เติมอากาศให้กับน้ำเสียตามความเหมาะสม ตลอดจนให้ตกตะกอนก่อน ปล่องลงแหล่งน้ำ โดยนำมาทดลองที่หนองสนม จ.สกลนคร และที่ บึงพระราม ๙ กรุงเทพฯ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าคุณภาพน้ำสะอาดยิ่งขึ้น

หลักธรรมชาติบำบัดธรรมชาติ ทรงบำบัดน้ำเสียด้วยระบบ บ่อบำบัดและพืชน้ำ ประกอบด้วย ๔ ระบบ คือ ระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย ระบบบ่ชีวภาพ ระบบหญ้ากรอง และระบบบำบัดน้ำเสียโดยใช้ปลาขยเลน

เช่น โครงการศึกษาวิจัย
พัฒนาสิ่งแวดล้อม
ผักเปื้อย อันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

นอกจากนี้ ทรงอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์ อาทิ การบำบัดน้ำ
เสียด้วยกระบวนการทางฟิสิกส์เคมี “สารเร่งตกตะกอน” เช่น โครงการ
บำบัดน้ำเสียหนองสนม-หนองหาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้พระราชทานชื่อรุ่นของเครื่องบำบัดน้ำเสียนี้ว่า “TRX-๑” เป็นต้น

(๔) พระองค์ทรงพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค โดยได้
พระราชทานพระราชดำริและแนวทางต่างๆ แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทย และกรมชลประทาน ในการสร้างเขื่อนต่างๆ ซึ่งพระวิสัยทัศน์
ที่ทรงคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนทุกหมู่เหล่านี้เองชาวไทยจึงมีกระแสไฟฟ้า
ใช้มากขึ้น มีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและใช้ในการเกษตร รวมทั้งยังลดปัญหา
อุทกภัยลงได้ด้วย อาทิ เขื่อนภูมิพล เขื่อนแควน้อย เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์
โครงการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น โครงการเขื่อนคลองท่าด่าน
จ.นครนายก โครงการพัฒนาที่ลุ่มน้ำปากพนัง และการเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (พื้นที่
นำร่อง ๙ จังหวัด) เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน
ในการบริหารจัดการน้ำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วม
ของราษฎร ให้เป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

รวมทั้งทรงให้จัดตั้ง **สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร** เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำเจ้าพระยาทั้งหมด จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วสำเนากระจายข้อมูลนี้กลับไปให้หน่วยงานต่างๆ อีกครั้ง ให้ได้ใช้ข้อมูลร่วมกัน เกิดเป็นกลไกในการประสานงานในการวิจัยและพัฒนาระบบดังกล่าว

(๕) สำหรับการ**อนุรักษ์ดิน** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าดินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญเช่นเดียวกับน้ำ จึงทรงริเริ่มโครงการจัดและพัฒนาที่ดินเมื่อปี ๒๕๑๑ เพื่อพลิกผืนดินที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารได้ โดยทรงแนะนำให้ใช้วิธีการทดลองต่างๆ เพื่ออนุรักษ์บำรุงรักษาดิน ซึ่งส่วนใหญ่**เป็นวิธีการตามธรรมชาติที่เป็นหนทางสร้างความสมดุลของสภาพแวดล้อม**ให้เกิดขึ้น พระราชดำริที่เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาดินจึงเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะที่สอดคล้องกับพื้นที่นั้นๆ โดยนำความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาใช้ให้เกิดผลชัดเจน โดยพระองค์ทรงศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดินต่างๆ โดยได้กล่าวในข้อ ๒.๒ โครงการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาดินเพื่อการเพาะปลูก โดยเฉพาะปัญหาดินที่เสื่อมโทรมพังทลายจากการชะล้างหน้าดิน ที่พระราชทานพระราชดำริให้**ใช้หญ้าแฝกร่วมกับระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ** ซึ่งได้ขยายผลการศึกษา วิจัย ทดลอง และรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอย่างกว้างขวาง อาทิ การศึกษากระบวนการตรึงไนโตรเจนทางชีวภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายมวลชีวภาพของรากหญ้าแฝกและการจัดทำระบบฐานข้อมูลหญ้าแฝกในประเทศไทย ฯลฯ

๕.๓ การอนุรักษ์สัตว์และพันธุ์พืช

(๑) จากวิกฤตการณ์การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า การคุกคามชีวิตสัตว์ป่า จนสัตว์ป่าได้สูญพันธุ์ไปเป็นจำนวนมากและอีกหลายชนิดอยู่ในสภาวะที่ใกล้จะสูญพันธุ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่า ดังโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย อาทิ **การจัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าโคกไม้เรือ จ.นราธิวาส** เนื่องในคราวเสด็จฯ เยี่ยมเยียนราษฎร จ.นราธิวาส เมื่อปี ๒๕๒๔ ทรงมีพระราชดำริที่จะยกระดับความเป็นอยู่และสภาวะเศรษฐกิจของประชาชนให้ดีขึ้น จึงได้เกิดโครงการศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าโคกไม้เรือ

การจัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตอง เมื่อปี ๒๕๒๕ โดยทรงมีพระราชดำริให้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าในรูปสวนสัตว์เปิด โดยในขั้นต้นให้จัดทำคอกอนุบาลเพื่อเป็นที่พักของสัตว์ป่า ในระยะต่อไปให้พิจารณานำ

สัตว์ไปเลี้ยงในสวนสัตว์เปิด เพื่อเป็นตัวอย่าง
แก่ราษฎรได้ยึดเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งและ
เป็นที่พักผ่อนของประชาชนทั่วไป รวมทั้งทรง
มีพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า
บางละมุง จ.ชลบุรี สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า
ภูเขียว จ.ชัยภูมิ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเขาต่อ
จ.เพชรบูรณ์ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยทราย จ.เพชรบุรี สถานีเพาะ
เลี้ยงสัตว์ป่าดอยตุง จ.เชียงราย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาชีโอน จ.ชลบุรี ฯลฯ

(๒) ขณะโดยเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการลงพื้นที่
ในภูมิภาคต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยชีวิต
สัตว์ต่างๆ ที่ใกล้สูญพันธุ์ จึงทรงสานงานอนุรักษ์สัตว์ต่างๆ มากมาย อาทิ
สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าช่องกล่ำบน จ.สระแก้ว สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า
ห้วยยางปาน และสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าอมก๋อย จ.เชียงใหม่ โครงการ

คินสัตว์ป่าสู่ฟงไพร โครงการอนุรักษ์พันธุ์
สัตว์ป่าภูเขียว จ.ชัยภูมิ โครงการพระราชดำริ
สวนป่าหาดทรายใหญ่ จ.ประจวบคีรีขันธ์

(๓) นอกจากสัตว์ป่าแล้ว ทรงมี
พระราชดำริให้กรมประมงฟื้นฟูปลาไทย
และอนุรักษ์ปลาหายาก จึงได้เกิดโครงการ

ฟื้นฟูปลาไทย เป็นโครงการต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ ซึ่งประสบความสำเร็จ
ในการเพาะเลี้ยงปลาไทยได้เกือบทุกชนิด รวมถึง**โครงการวังปลา** ซึ่งจัด
สถานที่แสดงพันธุ์สัตว์น้ำจืดวังปลา ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อันเป็นสถาน
อนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด และเปรียบเป็นเสมือนตู้ปลาขนาดใหญ่ของประเทศ
รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรศึกษาการเลี้ยงและเพาะฟัก
ลูกกุ้งก้ามกราม ควบคู่ไปกับการฝึกอาชีพหัตถกรรมและการเพาะปลูกพืชไร่
โดยทรงรับซื้อและไปปล่อยที่แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใกล้เคียงศูนย์ศิลปาชีพ
บางไทร หลังจากนั้นกรมประมงได้นำพันธุ์กุ้งก้ามกรามไปปล่อยสมทบ
อีก โดยปฏิบัติเช่นนี้อยู่สองสามปี ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นมีกุ้งก้ามกรามชุกชุม
ชาวบ้านบางไทรจึงพากันเรียกว่า **“กุ้งสมเด็จเจ้า”**

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

(๔) สำหรับทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ทรงให้อนุรักษ์สัตว์ต่างๆ ที่ใกล้สูญพันธุ์อีกมากมายหลายโครงการ เช่น **โครงการสมเด็จพระเจ้าอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล** ที่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี ซึ่งสามารถเพิ่มและขยายพันธุ์เต่าทะเลในธรรมชาติที่ใกล้สูญพันธุ์ให้กลับฟื้นคืนมา **โครงการคืนสัตว์สู่ป่าชายเลน** อาทิ โครงการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กระบี่ โครงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฯลฯ

(๕) ส่วน**การอนุรักษ์ช้าง** สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับดำเนินตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาทิ **โครงการสัตว์แพทย์สัญจร** เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสัตวแพทย์เรื่องโรคช้าง โดยสัตวแพทย์จะเดินทางพร้อมกับความรู้อาการเข้าไปในพื้นที่ห่างไกลเพื่อตรวจรักษาช้าง และทำทะเบียนประวัติและบัตรสุขภาพช้าง **โครงการจัดการช้างตกมันและช้างอาละวาด** เพื่อส่งผู้ชำนาญไปยังพื้นที่ที่ช้างอาละวาดอยู่และช่วยความรู้อาการหรือเจ้าของช้างระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นและควบคุมช้าง

โครงการดูแลช้างสุขภาพไม่ดี

เพื่อดูแลช้างที่เจ้าของไม่สามารถเลี้ยงดูได้
โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้จัดเขต
บริหารช้างสุขภาพไม่ดีดังกล่าวให้ และ

โครงการทดลองการคืนช้างสู่ธรรมชาติ โดยการเลือกช้างที่ทดลองปล่อย
และเลือกป่าที่จะใช้เป็นที่อยู่ของช้างที่มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นที่
สำหรับเลี้ยงช้างที่พิการ ช้างชรา ช้างดุร้าย ช้างที่เจ้าของไม่ต้องการ และ
เป็นสุสานช้าง เป็นต้น

(๖) เมื่อเสด็จฯ ไปทรงงาน ณ พื้นที่แห่งใด สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยในธรรมชาติรอบ
พระวรกายอยู่เสมอ จึงทรงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์พันธุ์พืชและไม้ดอก
ธรรมชาติ อาทิ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ ในพระราชดำริ
โครงการอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์เอื้องแซะ จ.แม่ฮ่องสอน โครงการอนุรักษ์
กล้วยไม้รองเท้านารี ศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้า และศูนย์การศึกษา
วิจัยรวบรวมและขยายพันธุ์ดอกดาหลา เป็นต้น รวมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้พระนามาภิไธยเป็นชื่อพรรณไม้ต่างๆ
อาทิ กุหลาบควีนสิริกิติ์ แดทเลียควีนสิริกิติ์ โมกราชินี รวมทั้งได้พระราชทาน
นามพรรณไม้ต่างๆ อาทิ ดุสิตา มณีเทวา สร้อยสุวรรณา และทิพเกสร เป็นต้น

๖. ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นว่า เทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

จึงทรงศึกษา วิจัย และนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านพลังงานทดแทน การเกษตร การแพทย์และการรักษาพยาบาล และนวัตกรรมการประดิษฐ์ ตลอดจนการสร้างสรรค์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อใช้ในการกิจการทั้งปวง อันสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยมีโครงการและกิจกรรมต่างๆ อาทิ

๖.๑ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านพลังงานทดแทน

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยเรื่องน้ำมันในโลกซึ่งนับวันจะค่อยๆ หมดไป จึงพระราชทานพระราชดำริให้ค้นคว้าวิจัยหาพลังงานทดแทนน้ำมัน โดยให้นำพืชผลการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ เมื่อทดลองและพัฒนาได้ผลดีแล้วจึงพระราชทานเผยแพร่เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป อาทิ **โครงการพัฒนาพลังงานแก๊สชีวภาพ** ด้วยการทดลองใช้มูลโคในโครงการโรงโคนมในสวนจิตรลดาผลิตแก๊สชีวภาพ ต่อมาได้รับการพัฒนาให้สามารถผลิตพลังงานเพิ่มจำนวนมากขึ้น จนกระทั่งผู้ประกอบการฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาสร้างโรงงานผลิตก๊าซเป็นพลังงานหมุนเวียนในฟาร์มของตนได้ และทรงศึกษาต้นทุนการผลิตแอลกอฮอล์จากอ้อย และได้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผลิตเอทานอลในปริมาณเพียงพอสำหรับผสมกับน้ำมันเบนซินเป็น**แก๊สโซฮอลล์** และร่วมกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ปรับปรุงคุณภาพจนสามารถนำออกจำหน่ายเพื่อใช้เติมรถยนต์ของประชาชนทั่วไปได้ ซึ่งเป็นพลังงานสำคัญในปัจจุบัน

สำหรับ**ดีเซล** คือน้ำมันเชื้อเพลิงที่ได้จากการผสมน้ำมันดีเซลเอทานอล และสารอื่นที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล โดยร่วมกับ ปตท. ทดลองผสมเอทานอล จนในที่สุดสามารถนำไปใช้สำหรับเครื่องยนต์ดีเซลในรถยนต์ของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา

ซึ่งมีประสิทธิภาพดี สามารถดมลพิษได้ นอกจากนี้ ได้มีพระราชดำริให้พัฒนา**ไบโอดีเซล**จากน้ำมันปาล์มโดยให้กองงานส่วนพระองค์วิจัยและพัฒนาใช้น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์มาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลในชื่อ **“การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล”** และได้จดสิทธิบัตรที่กระทรวงพาณิชย์เมื่อ ๙ เมษายน ๒๕๔๔

(๒) พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ทดลองนำวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร มาพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์จึงมีการนำวัสดุต่างๆ เช่น แกลบบด ผักตบชวา และขี้เถ้าจากถลุงเพาะเห็ด มาอัดเป็นแท่งเชื้อเพลิง เรียกว่า**เชื้อเพลิงเขียว** ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงที่ให้ความร้อนได้ดี โดยปัจจุบันมีจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป

(๓) สำหรับพลังงานด้านอื่นๆ พระองค์ทรงศึกษาเกี่ยวกับน้ำอย่างละเอียดลึกซึ้ง ทำให้ทรงทราบถึงปริมาณน้ำที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านต่างๆ และพระราชทานข้อสังเกต แนวทางแก้ปัญหาแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนา**การใช้พลังงานน้ำ**ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงพระราชดำริเกี่ยวกับการ**สร้างเขื่อนและโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก** เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์และสร้างกระแสไฟฟ้าให้ชุมชนในละแวกใกล้เคียงในพื้นที่ชนบทห่างไกล เสริมการทำงานของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ของภาครัฐ อาทิ โรงไฟฟ้าพลังน้ำบ้านสันติ จ.ยะลา โรงไฟฟ้าพลังน้ำบ้านบาง จ.เชียงใหม่

และทรงมีพระราชดำริ**พัฒนาพลังงานลม** เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโครงการหลวงเป็นจำนวนมาก อาทิ การติดตั้งหันลมเพื่อใช้สูบน้ำ

ในโครงการพระราชดำริการพัฒนาน้ำเพื่อ
การเกษตรทุ่งสาเมะ อ.รามัน จ.ยะลา
ซึ่งสามารถทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่สูง
สามารถมีน้ำเพื่อการเกษตรได้โดยใช้
พลังงานที่ประหยัด และกระทรวงพลังงาน

ได้สนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสนพระราชหฤทัย
ในการนำพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ ด้วยการติดตั้งระบบเซลล์
แสงอาทิตย์ ผลิตกระแสไฟฟ้าในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ
เช่น โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านพระกำ จ.ราชบุรี โครงการศูนย์ศิลปาชีพ
เกาะเกิด จ.อยุธยา สถานีพัฒนาเกษตรที่สูง จ.เชียงใหม่ และโรงเรียน
จิตรลดา เป็นต้น

๖.๒ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการแพทย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระอัจฉริยภาพในการประดิษฐ์คิดค้น
นวัตกรรมต่างๆ อาทิ มีพระราชดำริให้สร้างหุ่นยนต์คุดมอพระราชทาน และ

พระราชทานเงินจำนวน ๒ หมื่นบาทให้วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ) สร้างถวายเป็นใช้ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนที่มาจากชาติให้บริจาคช่วยกาชาด เมื่อปี ๒๔๙๘ รวมทั้งทรงออกแบบ **ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย** เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับรองรับของเสียของผู้ป่วย เพื่อให้สะดวกต่อการใช้งาน และได้รับจดสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาเมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๖

๖.๓ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการประดิษฐ์

(๑) แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีพระราชภารกิจต่าง ๆ มากมาย แต่ก็โปรดที่จะ **ต่อเรือใบพระที่นั่ง** ด้วยพระองค์เอง เนื่องจากทรงโปรดกีฬาเรือใบเป็นอย่างยิ่ง โดยเรือใบลำแรกที่ทรงต่อเองเมื่อปี ๒๕๐๗ ชื่อ **“เรือราชปะแตน”** และลำต่อมา ได้แก่ **“เรือเอจี” “เรือนวฤกษ์”** หลังจากนั้น ทรงออกแบบและต่อเรือใบประเภทมือธด้วยพระองค์เองจำนวน

หลายลำ อันเป็นจุดกำเนิดของการต่อเรือที่ทรงพระราชทานนามว่า “**เรือมด**
เรือซูเปอร์มด และเรือไมโครมด”

(๒) นอกจากประดิษฐ์กรรมเพื่อการกีฬาดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระอัจฉริยภาพในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อใช้ในงานพัฒนาต่างๆ อาทิ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาสนับสนุนงบประมาณและวิจัยร่วมกับกรมชลประทานผลิตเครื่องกลเติมอากาศที่เป็นกังหันน้ำแบบทุ่นลอย ในปี ๒๕๓๒ จากนั้นได้พัฒนาจนเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “**กังหันน้ำชัยพัฒนา**” เพื่อใช้ในการปรับสภาพน้ำที่เน่าเสียของแหล่งน้ำต่างๆ

รวมทั้งพระราชทานเอกสารทางเทคนิคเกี่ยวกับ**จักรยานผิวน้ำ** ให้แก่กรมอุทกหารเรือ เพื่อศึกษาและดำเนินการสร้างจักรยานผิวน้ำ ซึ่งสามารถสร้างเป็นผลสำเร็จ โดยใช้ว่า “**ไฮโดรไมด์**” และทรงให้มีการสร้างอุปกรณ์**ควบคุมการผลักดันของเหลว**หรือที่เรียกว่า**เรือหางกุด** เป็นอุปกรณ์ที่ติดตั้งที่ท้ายเรือสำหรับการขับเคลื่อน สามารถนำไปติดตั้งทำให้เป็นเรือไม่มีหางเพื่อใช้ในพื้นที่ต่างๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้น

๖.๔ เทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสาร

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง**สถานีวิทยุ อ.ส.** ขึ้นที่พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อปี ๒๔๙๕ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านต่างๆ และข่าวสารตลอดจนความบันเทิงแก่ประชาชนโดยตรง ซึ่งวิทยุ อ.ส. ได้มีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศ และได้ประกาศขอรับบริจาคเงินและสิ่งของช่วยผู้ประสบภัยหลายครั้ง

และทรงใช้**วิทยุสื่อสาร**เป็นเครื่องมือในการติดต่อและดำเนินงานเรื่องต่างๆ รวมทั้งทรงสดับข่าวสารทุกข์สุขของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณภัยที่เกิดขึ้นกับประชาชน เพื่อจะได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์หรือทรงแก้ไขปัญหาค่ทันเหตุการณ์ ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชานุญาติให้นำ**ระบบสื่อสารแบบถ่ายทอดสัญญาณ หรือ Repeater** ให้มูลนิธิแพทย์อาสา (พอ.สว.) นำไปใช้ในการดำเนินงานให้บริการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล

(๒) นอกจากนี้ ด้วยการที่
พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์
ที่สนพระทัยใฝ่รู้และทรงศึกษาอย่าง
จริงจังโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสาร
สนเทศ จึงทรงศึกษาคิดค้นสร้าง

โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการประมวลผลข้อมูลต่างๆ ด้วยพระองค์เอง
ทรงประดิษฐ์รูปแบบตัวอักษรไทยที่มีลักษณะงดงาม อาทิ แบบจิตรลดา
และแบบภูพิงค์เพื่อแสดงผลบนจอภาพคอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์ และทรง
ติดตั้งเครือข่ายสื่อสารคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนพระราชภารกิจต่างๆ
ทั้งยังทรงประดิษฐ์ ส.ค.ส. ด้วยคอมพิวเตอร์ เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน
เพื่อทรงอวยพรปวงชนชาวไทย ทรงใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในงานส่วนพระองค์
ทางด้านดนตรี โดยป้อนโน้ตเพลงและเนื้อร้อง ทั้งนี้ พระองค์ทรงศึกษา
วิธีการใช้เครื่องและโปรแกรมที่เกี่ยวข้องด้วยพระองค์เอง

๗. ด้านอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักในคุณค่าของ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทยอันเป็นมรดกซึ่ง บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอด

มาจนปัจจุบัน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อนุรักษ์และฟื้นฟูมรดก ทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย โบราณ ให้กลับมาแพร่หลาย ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างอาชีพเสริมแก่ราษฎร แล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอันเป็นสมบัติล้ำค่าของ ประเทศชาติให้คงอยู่ต่อไป

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๗.๑ ศิลปวัฒนธรรมไทย

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้รักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยที่กำลังสูญหายจากสังคมไทย อาทิ ทรงมีพระราชดำริให้

จัดทำและซ่อมแซมงานศิลปกรรมต่างๆ เช่น การออกแบบเหรียญประจำรัชกาล พระราชลัญจกรประจำพระองค์ การปั้นและหล่อพระพุทธรูปประจำรัชกาล การซ่อมเรือสุพรรณหงส์ เรืออนันตนาคราช และการสร้างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ ซึ่งงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยฝีมือช่างที่มีความเชี่ยวชาญ และรักษาไว้ซึ่งแบบอย่างขนบธรรมเนียม จารีตและประเพณีไทยเป็นสำคัญ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเสื้อชุดไทยพระราชทานเมื่อปี ๒๕๒๓ เพื่อรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายแบบไทย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้น้อมนำแบบเสื้อชุดไทยพระราชทานใช้แทนชุดสากลได้ ขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้ออกแบบ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ชุดไทย และมีพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์ “สมุดภาพหญิงไทย” เผยแพร่การแต่งกายชุดไทยพระราชนิยม ๕ แบบ คือ ชุดไทยเรือนต้น ชุดไทยจิตรลดา ชุดไทยอมรินทร์ ชุดไทยบรมพิมานและชุดไทยจักรี ต่อมาได้ทรงสร้างสรรค์ขึ้นอีก ๓ แบบ คือ ชุดไทยดุสิต ชุดไทยจักรพรรดิ และชุดไทยศิवालัย และทรงนำผ้าไทยไปเผยแพร่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในต่างประเทศ

(๒) เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงร่วมอภิปรายกับผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาไทยของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัญหาการใช้คำไทย ทรงแสดงความห่วงใย และทรงปลุกจิตสำนึกให้ชาวไทยเห็นความสำคัญของภาษาไทย เมื่อปี ๒๕๔๒ รัฐบาลจึงมีมติให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคมของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” รวมทั้งทรงอนุรักษ์หนังสือ โดยส่งเสริมให้ห้องสมุดและหอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์หนังสืออันมีคุณค่าพระราชทานในโอกาสต่างๆ เช่น ประชุมโคลงสุภาพจิตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

(๓) ในการอนุรักษ์นาฏศิลป์และดนตรีไทย ทรงจัดให้มีพระราชพิธี

ครอบครุโซน-ละคร เพื่อสืบทอดนาฏศิลป์
ของไทยสืบไป โดยจัดขึ้น ๒ ครั้ง คือ
ในปี ๒๕๐๖ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

พระราชวังดุสิต และในปี ๒๕๒๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย ทรงมีพระราชดำริให้ทำ
วิจัยมาตรฐานความถี่ของเสียงเครื่องดนตรีไทย และจัดทำหนังสือโน้ต
เพลงไทย และทรงจัดการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทย ในโอกาสที่มี
พระราชอาคันตุกะมาเยือนประเทศไทย และในโอกาสทรงแปรพระราชฐาน

นอกจากนี้ ได้พระราชทานคำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการ
แต่งหน้าและเครื่องแต่งกายของโซน ละครไทย ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้กรมศิลปากร
นำไปปรับปรุงเครื่องแต่งกายโซนตามพระราชดำริ ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนิน
ไปทอดพระเนตรการแสดงโซนธรรมศาสตร์หลายครั้ง

(๔) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่าโบราณวัตถุ ศิลป
วัตถุ และโบราณสถานในยุคสมัยต่างๆ ของไทย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทาง
ประวัติศาสตร์ แสดงถึงความเจริญทางอารยธรรมของประเทศ จึงเสด็จฯ
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรโบราณ
สถานต่างๆ และได้มีพระราชดำริว่าโบราณสถานและโบราณวัตถุซึ่งพบ ณ ที่ใด
ก็ควรเก็บรักษาไว้ ณ ที่งั้นนั้น กรมศิลปากรจึงได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ
สถานในส่วนภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งทรงมีพระราชประสงค์ให้กรมศิลปากร

เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ
พระพุทธรัตนสถาน โดยยึดความสำคัญของ
พระพุทธรัตนสถานเป็นหัวใจในการกำหนด
ภาพ และทรงแก้ไขภาพร่างทุกภาพด้วย
พระองค์เองอย่างละเอียด

๗.๒ ประเพณีไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รักษา
พระราชพิธีประจำปีตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา รวมทั้งพระราชพิธี
ในโอกาสพิเศษและการบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ เพื่อสร้างเสริมมงคลแก่
พระราชวงศ์ และบ้านเมือง ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟู
พระราชพิธีบางอย่างที่เลิกปฏิบัติไป แต่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและ
บ้านเมืองขึ้นมาใหม่ อาทิ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
การจัดกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้าง
สำคัญ พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พระราชพิธีในมงคล
สมัยครบรอบการเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ เป็นต้น

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๘. ด้านศาสนา

(๑) ภายหลังจากทรงขึ้นครองสิริราชสมบัติครบ ๑๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **ทรงพระผนวช** ในพระพุทธศาสนาตามโบราณราชประเพณี ทรงได้รับพระสมณฉายาว่า “**ภุมิพโล**” โดยตลอดระยะเวลา ๑๕ วันที่ทรงดำรงสมณเพศ ทรงศึกษาพระธรรมวินัยร่วมกับพระภิกษุสามเณรตามที่พระราชอุปัถยาจัดถวาย และทรงปฏิบัติโดยเคร่งครัด ไม่มีบกพร่องจนถึงวันสุดท้ายที่ทรงลาสิกขาบท

(๒) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ **ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก** ทรงเกื้อกูลค้ำจุนทุกศาสนา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ทุกนิกาย ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิก โดยทรงเชื่อว่าทุกศาสนาล้วนสอนให้ทุกคนเป็นคนดี อาทิ สนับสนุนพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อใช้ในการแปลพระคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยขึ้น เมื่อปี ๒๕๐๕ นอกจากนี้ ทั้งสองพระองค์ ยังทรงให้การสนับสนุนพระราชทรัพย์เพื่อการก่อสร้างซ่อมแซม ทำนุบำรุงมัสยิดในจังหวัดต่างๆ เสด็จฯ เยือนนครวาติกัน เมื่อ

ปี ๒๕๑๒ เพื่อกระชับพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับคริสตจักร
กรงวาติกัน รวมทั้งได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้คณะพราหมณ์
เข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายพระพรชัยมงคล ตลอดจนเป็นผู้นำสำคัญในการประกอบ
พิธีสำคัญตามโบราณราชพิธี

(๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้**การอุปถัมภ์คณะสงฆ์** ด้วย
การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ รวมถึงการพระราชทาน
สมณศักดิ์และพัดยศเป็นประจำทุกปี และ**ทรงส่งเสริมและอุปถัมภ์การศึกษาพระปริยัติธรรม** การตั้งเปรียญ โดยทรงอุปถัมภ์มหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ
สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้การ
เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าขจรขยายไปสู่ทุกดินแดน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรง**รับสถาบันแม่ชี**
ไทยไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และทรง**รับมูลนิธิส่งเสริมพระพุทธศาสนา**
วันอาทิตย์ ของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์
เพื่อส่งเสริมการสอนศีลธรรมแก่เยาวชน ตลอดจนทรงอุปถัมภ์**การสังคายนา**
พระไตรปิฎก ด้วยเป็นสิ่งที่ประกาศถึงความเป็นศูนย์กลางของความมั่นคง
ทางพุทธศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการให้มีการสังคายนาตรวจชำระพระไตรปิฎกขึ้น เมื่อปี ๒๕๒๘ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร และเสร็จสิ้นในปี ๒๕๓๐ และจัดให้มีการพิมพ์เผยแพร่เป็นฉบับภาษาบาลีและฉบับแปลเป็นภาษาไทย และเพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการในยุคโลกาภิวัตน์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎก นอกจากนี้ ทรงสนับสนุนให้จัดตั้ง “มูลนิธิภูมิพลสิกขุ” ขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๐ เพื่อสนับสนุนการจัดสร้างพระคัมภีร์อัฐฐสาลินีภาคภาษาไทย รวมทั้งการปริวรรตอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย และพิมพ์เผยแพร่ รวมถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์หนังสือสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็กด้วย

(๔) พระมหากษัตริย์อีกประการหนึ่งในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา คือ การก่อสร้าง “พุทธมณฑล” เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาศาสนาพุทธ โดยเสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีก่อฤกษ์ ณ ตำแหน่งฐานพระพุทธรูปพระประธานพุทธมณฑล เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ในโอกาสที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาจนครบ ๒,๕๐๐ ปี และจากการประชุม

ชาวพุทธนานาชาติ เมื่อวันที่ ๒๐
พฤษภาคม ๒๕๔๘ ที่ประชุมได้มีมติ
ให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางแห่งพุทธ
ศาสนาโลก รวมทั้ง**ทรงทำนุบำรุงและ
ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ พระอาราม
หลวง และวัด** ด้วยการพระราชทาน

พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ถวายวัดต่างๆ รวมถึงการพระราชทานวิสุงคาม
สีมา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอาราม
หลวงจำนวน ๗๙ แห่ง และในปี ๒๕๓๘ ทรงมีพระราชดำริให้สร้างวัดขึ้น
ที่ชุมชนรอบบึงพระราม ๙ ตามพระราชประสงค์ที่ทรงให้มีวัดขนาดเล็ก
มีลักษณะเรียบง่าย และประหยัด เพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและศรัทธา
และเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และศาสนาแก่ชุมชน โดยพระราชทานนามว่า
“วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก”

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

๙. ด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระราชดำริว่า ปัญหาความ
มั่นคงของชาติจะแก้ไขให้ลุ่สวงได้
ก็ต่อเมื่อปัญหาของคนยากจนและ
ด้อยโอกาสในชนบทและถิ่นทุรกันดาร

ได้รับการแก้ไข โดยการพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนั้น จึงทรง
สนพระราชหฤทัยในกิจกรรมและความเป็นอยู่ของตำรวจทหารที่ทำหน้าที่
ป้องกันประเทศ โดยเสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงเยี่ยมเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ณ ยุทธภูมิอันทุรกันดาร เพื่อเป็นขวัญและ
กำลังใจ ตลอดจนพระราชทานพระบรมราโชบายแก่ครอบครัวของ
ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต รวมถึงจัดการฝึกอาชีพแก่ผู้พิการ และจัดตั้งมูลนิธิขึ้น
เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของผู้ที่อุทิศชีวิตปกป้องประเทศชาติ พระองค์ทรง
เร่งรัดพัฒนาชนบทและพื้นที่ชายแดน เพื่อช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขา
ด้วยการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน แหล่งน้ำ และ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ส่งเสริมอาชีพต่างๆ รวมทั้งจัดตั้งหมู่บ้าน
ราษฎรอาสาสมัครป้องกันตนเองชายแดน
อาทิจ. โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่
ลุ่มแม่น้ำน่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จ.น่าน

(๒) ขณะโดยเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมเยียน
ราษฎรในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณชายแดน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถจะทรงมีพระราชดำริโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อช่วยเหลือให้ราษฎรได้มี
ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถดูแลและพึ่งตนเองได้ และร่วมเป็นกำลังสำคัญ
ในการปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย อาทิจ. โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและ
ป้องกันตนเองตามพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหความมั่นคงตามแนวชายแดน
มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม พัฒนาแหล่งน้ำ ฝึกอบรมการทำอุตสาหกรรม
ในครัวเรือน พัฒนาการศึกษ การสาธารณสุข ตลอดจนเน้นให้ราษฎร
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยให้ความรู้พัฒนาจิตใจ
ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้ราษฎรชาวไทยภูเขาที่มีความสำนึกในความเป็น

คนไทย และร่วมเป็นกำลังสำคัญ
ในการร่วมกันป้องกันประเทศ อาทิ
โครงการเพื่อความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว

ดอยผาหม่น ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าทอง จ.เชียงราย โครงการพัฒนาเพื่อความ
มั่นคงภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว จ.พิษณุโลก

(๓) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้กองทัพภาคที่ ๓ จัดตั้ง**หมู่บ้านยามชายแดน**ขึ้นตามพระราชดำริพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแนวทางการสร้างความมั่นคงพื้นที่ชายแดน
ในพื้นที่พะเยา ตั้งแต่ช่องทางกัวผาออก จ.เชียงใหม่ ไปถึง อ.ปางมะผ้า
จ.แม่ฮ่องสอน กองทัพภาคที่ ๓ ได้ดำเนินโครงการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดน
สนองพระราชดำริในพื้นที่ต่างๆ อาทิ บ้านมะโอะโคะ จ.ตาก บ้านรวมไทย
บ้านห้วยมะเขือ บ้านนาป่าแบก จ.แม่ฮ่องสอน โดยให้ทหารช่วยเหลือ
ราษฎรในการตั้งบ้านเรือน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อฝึกกำลังประชาชน
ต่อสู้กับปัญหาภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาหายาเสพติด

นอกจากนี้ ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนิน**โครงการสถานีพัฒนาการ
เกษตรที่สูงตามพระราชดำริ** โดยทรงให้ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการทำหน้าที่
ยามชายแดนไปพร้อมกับการฟื้นฟูสภาพป่า มีการฝึกอบรมด้านการเกษตร
การวางแผนการตลาด ส่งเสริมให้เลี้ยงปลาเลี้ยงกบเพื่อให้มีอาหารโปรตีน
รับประทาน อาทิ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ
ภูพยัคฆ์ อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง
บ้านห้วยหยวกป่าโซ อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย เป็นต้น

๑๐. ด้านคมนาคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้ก่อสร้างและปรับปรุงถนนหลายสายทั่วทุกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางหลักหรือเส้นทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรได้มีเส้นทางสัญจรและขนส่งพืชผลโดยสะดวก

รวมทั้งทรงเล็งเห็นผลกระทบที่เกิดจากปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องเร่งแก้ไข จึงทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการจราจรในกรุงเทพฯ มากมาย อาทิ

๑๐.๑ การขยายผิวการจราจรและเพิ่มเส้นทางคมนาคม

(๑) พระองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าการแก้ไขปัญหารถจมนั้น จะต้องดำเนินการทั้งแบบเร่งด่วนในจุดวิกฤตและแบบระบบโครงข่ายจราจร อาทิ **การแก้ปัญหารถจมน้ำอย่างเร่งด่วน** ทรงมีพระราชดำริให้ขยายแนวถนนเลียบริมทางรถไฟสายธนบุรี จากช่วงปลายถนนอิสรภาพถึงถนนจรัญสนิทวงศ์

และได้พระราชทานนามว่า “ถนนสุทธาวาส” **การขยายพื้นผิวจราจร** อาทิ โครงการถนนหยดน้ำ และการปรับปรุงขยายผิวจราจรโดยรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย **การขยายช่องทางโดยไม่ทำลายภูมิทัศน์เดิม** อาทิ โครงการสะพานผ่านฟ้าลีลาศ และโครงการก่อสร้างสะพานคู่ขนานสะพานมัทวานรังสรรค์ **การสร้างเส้นทางใหม่** อาทิ โครงการทางคู่ขนานลอยฟ้า ถนนบรมราชชนนี โครงการสะพานพระราม ๘ และการสร้างเส้นทางลัดในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบริเวณถนนพระราม ๙

(๒) **การแก้ปัญหาการจราจรอย่างเป็นระบบโครงข่าย** อาทิ เมื่อปี ๒๕๑๔ ทรงมีพระราชประสงค์ให้สร้างถนนเพิ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาจราจร พระราชทานเป็นของขวัญแก่ประชาชน คือ **โครงการถนนวงแหวนรัชดาภิเษก** (ถนนวงแหวนชั้นใน) แทนการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์

ที่ทางราชการจะจัดสร้างและ
น้อมเกล้าฯ ถวายเป็นของขวัญ
เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราช
พิธีรัชดาภิเษก

ปี ๒๕๓๘ ได้พระราชทาน
พระราชดำริให้ก่อสร้าง **โครงข่าย**

จตุรทิศตะวันตก-ตะวันออก และเหนือ-ใต้ เพื่อเชื่อมเส้นทางจราจร
ด้วยถนน สะพาน และปรับปรุงเส้นทางเดิมและเส้นทางใหม่ให้เชื่อมกันอย่าง
สมบูรณ์ รวมถึง**โครงการถนนวงแหวนอุตสาหกรรม** เพื่อรองรับการขนถ่าย
สินค้าจากท่าเรือกรุงเทพต่อเนื่องไปจนถึงพื้นที่อุตสาหกรรมใน จ.สมุทรปราการ
และภูมิภาคอื่น เพื่อไม่ให้รถบรรทุกวิ่งเข้าตัวเมืองหรือทิศทางอื่น อันเป็น
สาเหตุของการจราจรติดขัดโดยรอบ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
ชื่อสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่เชื่อมถนนวงแหวนอุตสาหกรรมว่า **“สะพาน
ภูมิพล ๑”** และ **“สะพานภูมิพล ๒”** โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ทรงมีพระเมตตาเสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีเปิดสะพานดังกล่าว และ
ประสูตรบายน้ำคลองลัดโพธิ์ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๑๐.๒ หน่วยเคลื่อนที่เร็ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ**การแก้ปัญหา
จราจรด้วยหน่วยเคลื่อนที่เร็ว** โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุน
เริ่มต้นใน**โครงการจัดการจราจรยานยนต์** ให้แก่กองบัญชาการตำรวจนครบาล
ให้จัดการนำขบวนให้แก่ประชาชน เพื่อแก้ปัญหาจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน
ต่อมาพัฒนาเป็น **จราจรโครงการพระราชดำริ** ซึ่งตำรวจจราจรในโครงการ
พระราชดำรินี้ ต้องผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและ
การทำคลอดด้วย เพราะนอกจากการอำนวยความสะดวกแก่การจราจรแล้ว
ยังพบปัญหาผู้เจ็บป่วยและผู้ใกล้คลอดระหว่างการเดินทางอยู่เสมอ
เจ้าหน้าที่จราจรโครงการพระราชดำรินี้ จึงเป็นที่พึ่งยามคับขันของ
ประชาชนอย่างยิ่ง โครงการดังกล่าวดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๖
โดยมีหน่วยปฏิบัติการกิจ ๓ ชุด คือ ชุดเคลื่อนที่เร็ว ชุดอำนวยความสะดวก
การจราจร และชุดตำรวจช่าง

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

พระมหากษัตริย์และพระราชินี ผู้ทรงเป็น “พลังแห่งแผ่นดิน”

6 ปีที่ประจักษ์ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการจัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน โดยการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมพสกนิกรทุกหย่อมหญ้า และทรงริเริ่มโครงการพัฒนาในทุกภูมิภาค ดุจดั่งประทีปส่องทางการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่างๆ ตลอดช่วงเวลากว่า ๖๐ ปีที่ผ่านมา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ไม่เคยทรงหยุดพักการช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ ทรงเป็นพลังสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ล้วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนที่สำคัญทรง **“พัฒนาคน”** อันเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และลดการพึ่งพาจากภายนอก อันจะนำพาสู่การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน

จึงมิได้มีแต่เพียงชาวไทยเท่านั้นที่ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้ แต่ยังเป็นທີ່ประจักษ์แก่นานาชาติทั่วโลก ต่างยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณ และได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลเกียรติคุณแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากมาย อาทิ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญฟีแล” (Philae Medal) เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในการพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดาร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของปวงชนชาวไทยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๒ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญเทเลฟู้ด” (Telefood Medal) ซึ่งเป็นเหรียญเทเลฟู้ดเหรียญแรกของโลก ในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์ในถิ่นชนบทไทย ให้สามารถเพิ่มพูนผลผลิตทางการเกษตรและพึ่งพาตนเองได้

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
 ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” หรือ
 Human Development Lifetime Achievement Award ซึ่งจัดทำขึ้นเป็น
 พิเศษ เพื่อยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นประโยชน์ต่อทุกประเทศในการสร้างความ
 เข้มแข็งอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ มูลนิธิเวิร์ลฟู้ด (World Food Prize
 Foundation) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติยศ ดร.นอร์แมน อี บอร์ลอค ประจำปี
 ๒๕๔๙ ในฐานะ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา” ผู้ทรงตั้งพระทัยอย่าง
 แน่วแน่และอุทิศพระองค์ดำเนินโครงการพัฒนาทั่วประเทศ ทั้งการส่งเสริม
 เกษตรกรรม แนะนำเทคโนโลยีใหม่สำหรับการเกษตร การพัฒนา
 แหล่งน้ำ รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพของเด็กและการศึกษา เป็นต้น

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
 ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

ในขณะเดียวกัน องค์การระหว่างประเทศต่างๆ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

มากมาย อาทิ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “**เหรียญเซเรส**” (Ceres) แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมแผ่นเงินสลักคำจารึกประกาศพระเกียรติคุณ ในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อพัฒนาสตรีและประชาชนในชนบท เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งทรงส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติ โดยมีอักษรจารึกว่า “To give without discrimination” และวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๕ องค์การศึกษาศาสตราจารย์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “**เหรียญทองโบโรพุทโธ**” หรือ UNESCO Borobudur Gold Medal ในฐานะที่ทรงอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรม รวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีอาชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ต่อมา วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๓๕ องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญ UNICEF Special Recognition Award” แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เป็นพระองค์แรก ในฐานะที่ทรงเสียสละและมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแม่และเด็กไทย นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้น้อมเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในการอนุรักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นฐานการดำรงชีวิตของพสกนิกร เป็นต้น

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งนี้ จึงขอเชิญชวนประชาชนทั่วประเทศ สอนองพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ด้วยการเจริญรอยตาม เบื้องพระยุคลบาท น้อมนำแนวพระราชดำริของทั้งสองพระองค์มาศึกษา และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติให้บังเกิดผลสืบไป

พระมิ่งขวัญของชาวไทย
ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายพนัส	สิมะเสถียร	ประธานกรรมการ
นายโฆสิต	ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	กรรมการ
นายพารณ	อิศรเสนา ณ อยุธยา	กรรมการ
นายณรงค์ชัย	อัครเศรณี	กรรมการ
นายอาชว์	เตาลานนท์	กรรมการ
คุณพรทิพย์	จาละ	กรรมการ
นางจุรี	วิจิตรวาทการ	กรรมการ
นายศักดิ์กรินทร์	ภูมิรัตน์	กรรมการ
นายสนิท	อักษรแก้ว	กรรมการ
นายประยงค์	รณรงค์	กรรมการ
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย		กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน		กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ		กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง		กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ		กรรมการและเลขานุการ

คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายอาคม	เต็มพิทยาไพสิฐ	เลขาธิการฯ
นางเพ็ญจา	อ่อนชิต	รองเลขาธิการฯ
นางสุวรรณี	คำมัน	รองเลขาธิการฯ
นายปรเมธี	วิมลศิริ	รองเลขาธิการฯ
นายชาญวิทย์	อมตะมาทุชาติ	รองเลขาธิการฯ
นายธานินทร์	ผะเอม	รองเลขาธิการฯ
นางสาวลดาวลัย	คำภา	รองเลขาธิการฯ
นางนิตยา	กมลวทันนิตา	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางชุดินาฏ	วงศ์สุบรรณ	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายสมชาย	ศักดิ์เวศิ์อิศร	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายภูมิใจ	อรรถะนันท์	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางวนิดา	มหากิจ	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางสาวสุมาลี	เดชานุรักษ์นุกูล	รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ
นายไพโรจน์	โพธิวงศ์	รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ

หมายเลขโทรศัพท์ สศช.

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ (๔๐ คู่สาย)

โทรสาร ๐-๒๒๘๑-๓๙๓๘

หน่วยงาน	โทรศัพท์
สำนักงานเลขาธิการ	๐-๒๖๒๘-๒๘๕๙
สำนักบัญชีประชาชาติ	๐-๒๒๘๑-๖๖๓๒
สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา	๐-๒๖๒๘-๒๘๕๑
สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ	๐-๒๒๘๒-๐๘๑๑
สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม	๐-๒๒๘๑-๘๘๓๑
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง	๐-๒๕๖๖-๗๐๗๔-๕
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๐-๔๓๒๓-๖๗๘๔
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้	๐-๗๔๓๑-๒๗๐๒
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	๐-๕๓๑๑-๒๖๘๙-๙๒
สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ	๐-๒๖๒๘-๒๘๔๙
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม	๐-๒๒๘๑-๒๐๐๖
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่	๐-๒๒๘๐-๐๒๕๒
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค	๐-๒๖๒๘-๒๘๓๗
สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๐-๒๒๘๒-๙๘๖๙
สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ	๐-๒๒๘๑-๐๙๙๒
กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	๐-๒๒๘๐-๔๐๙๖
กลุ่มตรวจสอบภายใน	๐-๒๒๘๒-๙๖๕๕
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๐-๒๖๒๘-๒๘๗๔
มูลนิธิพัฒนาไท	๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๕๑๐๓
พิพิธภัณฑสถานสัตว์เพื่อการพัฒนาประเทศ	๐-๒๖๒๘-๒๘๔๗
ห้องสมุดสุริยานุวัตร	๐-๒๒๘๒-๐๘๓๘

ที่ปรึกษา

นายสุเมธ ตันติเวชกุล

กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

นายพนัส สิมะเสถียร

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

คณะกรรมการ

ประธาน : นางเพ็ญจา อ่อนชิต

รองประธาน : นายสุทิน ลีปิยะชาติ

นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

คณะกรรมการ : นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์

นางสาวช่อผกา แก้วใหญ่

นางสาวจิรวรรณ วงศาโรจน์

นายนพดล ธัญญาดี

นางสาวรวีวรรณ เลียดทอง

นางวรารัตน์ ดุลยพิทักษ์

นางสาวรัตนวรรณ สุวรรณสิงห์

นางสาวพนิดา วงษ์ภักดี

สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วิสัยทัศน์

เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ
สู่ความสมดุลและยั่งยืน ที่ยึดประโยชน์ส่วนรวม
ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพสูง

ค่านิยม

มุ่งมั่น ท่วมเท พัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม
ด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมีอาชีพ

วัฒนธรรมองค์กร

เป็นองค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ
มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะและสังคม
มีระบบธรรมาภิบาล
บุคลากรของสำนักงานฯ เป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดขององค์กร

“...คำว่า “พัฒนา” ก็หมายถึงทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า
การพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ
ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับ
สิ่งใดที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัย
มีความเจริญ มีความสุข
ฉะนั้น จึงเข้าใจได้ว่า การพัฒนาทุกอย่างเป็นสิ่งที่ดี
เพราะจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ
และความพอใจของแต่ละบุคคลในประเทศ...”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่
คณะที่ปรึกษาเยาวชนและเยาวชนดีเด่น
ณ ศาลาภักดิ์
๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๔๐-๔๐๔๕ ต่อ ๑๓๐๓-๕
โทรสาร ๐-๒๒๒๔-๒๔๔๖ www.nesdb.go.th